

Міністерство освіти і науки України
Університет митної справи та фінансів

Факультет управління
Кафедра публічного управління та митного адміністрування

Кваліфікаційна робота

на здобуття освітнього ступеня магістр
за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»

за темою

«РОЛЬ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ В СОЦІАЛІЗАЦІЇ ВЕТЕРАНІВ
ВІЙНИ: АНАЛІЗ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ
УДОСКОНАЛЕННЯ»

Виконав: студент
групи ПУ24-1зм
Спеціальність 281
«Публічне управління та адміністрування»
Перепада А. В.

(прізвище та ініціали)

Керівник д.держ.упр., доц. професор
кафедри публічного управління та
митного адміністрування
Квеліашвілі І.М.

(науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

Рецензент д.держ.упр., професор,
професор кафедри державного
управління і місцевого
самоврядування Національного ТУ
«Дніпровська політехніка»
Хожило І. І.

Дніпро – 2026

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ МИТНОЇ СПРАВИ ТА ФІНАНСІВ

Факультет / ННІ	<u>управління</u>
Кафедра	<u>публічного управління та митного адміністрування</u>
Рівень вищої освіти	<u>магістр</u>
Спеціальність	<u>281 Публічне управління та адміністрування</u>
Освітня програма	<u>Публічне управління та адміністрування</u>

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри публічного управління
та митного адміністрування

_____ / Антонова О. В. /
„ ____ ” _____ 20__ року

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
здобувачу вищої освіти

Перепада Андрій Вячеславович

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: РОЛЬ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ В СОЦІАЛІЗАЦІЇ ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ: АНАЛІЗ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ УДОСКОНАЛЕННЯ

керівник роботи Ірина Миколаївна Квеліашвілі, доктор наук з державного управління доцент.

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по УМСФ від “24” листопада 2025 року № 977 кс

2.Строк подання здобувачем роботи на кафедру 30.12.2025 р. – 06.01.2026 р.

3. Вихідні дані до роботи: чинні нормативно-правові акти України; конвенції, зарубіжні матеріали з питань адаптації ветеранів та правова регламентація у сфері соціалізації ветеранів війни, аналітичні дослідження; Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей: Закон України від 20.12.1991 № 2011-ХІІ; Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту: Закон України від 22.10.1993 № 3551-ХІІ; Конвенція про мінімальні норми соціального забезпечення; Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб: Закон України від 09.04.1992 № 2262-ХІІ. Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні: Закон України від 06.10.2005 № 2961-IV; Про затвердження Порядку та умов забезпечення

соціальної та професійної адаптації осіб, які звільняються або звільнені з військової служби, з числа ветеранів війни, осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, членів сімей таких осіб, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України: Постанова Кабінету Міністрів України від 21.06.2017 № 432 Про схвалення Стратегії ветеранської політики на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2024-2027 роках: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 29.11.2024 № 1209-р.

4. Зміст роботи (перелік питань для розробки) :

- дослідити поняття та сутність соціалізації ветеранів війни;
- розглянути правові основи соціального захисту та реінтеграції ветеранів;
- окреслити роль органів публічної влади у забезпеченні соціалізації: державний, регіональний та місцевий рівні;
- провести аналіз державної політики України у сфері соціального захисту ветеранів війни: основні програми та механізми;
- проаналізувати роль місцевих органів публічної влади у реалізації програм підтримки;
- провести аналіз статистичних показників соціалізації ветеранів війни й охарактеризувати існуючі проблеми та тенденції;
- довести доцільність створення комплексної моделі соціалізації ветеранів війни на рівні громади;
- узагальнити сучасні інноваційні механізми публічного управління у процесі соціалізації ветеранів війни;
- сформулювати напрями розвитку партнерських програм між органами влади, громадськими організаціями та бізнесом.

5. Перелік графічного матеріалу 20 таблиці, 8 рисунків, що ілюструють ключові аспекти дослідження

6. Дата видачі завдання 13.07.25-19.07.2025

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи *	Строк виконання етапів роботи	Примітка
	Визначення теми кваліфікаційної роботи	23.01.25-01.02.2025	
	Складання змісту роботи, оформлення та затвердження завдання	13.07.25-19.07.2025	
	Опрацювання літературних джерел, нормативних документів	до 10.09.25	
	Обробка статистичної та аналітичної інформації	до 30.09.25	
	Написання вступу	до 10.10.25	
	Написання розділу 1	до 01.11.25	
	Написання розділу 2	до 25.11.25	
	Написання розділу 3	до 20.12.25	
	Підготовка висновків	до 30.12.25	
	Оформлення роботи	до 03.01.25	
	Подання на кафедру електронного варіанту роботи для перевірки на плагіат	до 04.01.25	
	Подання на кафедру кваліфікаційної роботи	до 06.01.25	
	Підготовка тексту доповіді і демонстраційного матеріалу	до 16.01.26	

Здобувач освіти _____

Перепада А.В.

Керівник роботи _____

Квеляшвілі І.М.

АНОТАЦІЯ

Перепада А. В. Роль органів публічної влади в соціалізації ветеранів війни: аналіз національної практики та пропозиції удосконалення. Дипломна робота на здобуття освітнього ступеня магістр за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування». Університет митної справи та фінансів, Дніпро, 2026.

Метою магістерської роботи є дослідження ролі органів публічної влади у забезпеченні соціалізації ветеранів війни, особливостей державної політики у сфері соціального захисту ветеранів війни та обґрунтування напрямів розвитку партнерських програм між органами влади, громадськими організаціями та бізнесом, як аспектами удосконалення діяльності органів публічної влади у цій сфері.

Органи публічної влади відіграють ключову роль у створенні ефективної системи підтримки ветеранів, оскільки саме державна політика визначає нормативно-правові механізми, фінансові ресурси, програми соціальної, психологічної та професійної реабілітації. В умовах масштабних демографічних змін і значної кількості ветеранів держава має забезпечити не лише базові права (пільги, медичне обслуговування), а й сприяти справжній інтеграції ветеранів як повноцінних учасників суспільного життя.

Аналіз національної практики дозволяє оцінити, наскільки ефективно діють чинні механізми підтримки, виявити прогалини та слабкі місця у державній політиці, а також виробити практичні пропозиції щодо їх удосконалення.

У роботі розглянуто соціалізацію ветеранів війни як соціально-управлінський процес, проаналізовано правові основи їх соціального захисту та роль органів публічної влади на різних рівнях управління. Досліджено національну практику реалізації державної ветеранської політики та визначено основні проблеми соціалізації ветеранів війни.

За результатами дослідження обґрунтовано напрями удосконалення механізмів публічного управління у сфері соціалізації ветеранів війни. *Ключові слова:* соціалізація ветеранів війни, органи публічної влади, публічне управління, соціальний захист, державна політика.

SUMMARY

Perepadia A.V. The role of public authorities in the socialization of war veterans: analysis of national practice and proposals for improvement. Graduate thesis for obtaining a Master's degree in specialty 281 "Public Administration". University of Customs and Finance, Dnipro, 2026.

The purpose of the master's thesis is to study the role of public authorities in ensuring the socialization of war veterans, the features of state policy in the field of social protection of war veterans and the justification of directions for the development of partnership programs between authorities, public organizations and business, as aspects of improving the activities of public authorities in this area.

Public authorities play a key role in creating an effective system of support for veterans, since it is state policy that determines regulatory and legal mechanisms, financial resources, programs of social, psychological and professional rehabilitation. In the context of large-scale demographic changes and

a significant number of veterans, the state must ensure not only basic rights (benefits, medical care), but also promote the true integration of veterans as full-fledged participants in public life.

Analysis of national practice allows us to assess how effectively the current support mechanisms operate, identify gaps and weaknesses in state policy, and also develop practical proposals for their improvement.

The paper examines the socialization of war veterans as a social and managerial process, analyzes the legal foundations of their social protection and the role of public authorities at different levels of government. The national practice of implementing state veteran policy is studied and the main problems of socialization of war veterans are identified.

The results of the study substantiate the directions of improving public administration mechanisms in the field of socialization of war veterans. Keywords: socialization of war veterans, public authorities, public administration, social protection, state policy.

Список публікацій здобувача:

1. Перепадя А. В. Роль органів публічної влади у забезпеченні соціальних гарантій ветеранів війни в Україні. Modern Trends in the Development of Economy, Technology and Industry: Collection of Scientific Papers with Proceedings of the 5th International Scientific and Practical Conference. International Scientific Unity. January 7-9, 2026. Toronto, Canada. The materials of the conference are publicly available under the terms of the CC BY- NC 4.0 International license.

ЗМІСТ

ВСТУП	9
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ	12
1.1 Поняття та сутність соціалізації ветеранів війни	12
1.2 Правові основи соціального захисту та реінтеграції ветеранів	20
1.3 Роль органів публічної влади у забезпеченні соціалізації: державний, регіональний та місцевий рівні	29
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ	38
2.1 Державна політика України у сфері соціального захисту ветеранів війни: основні програми та механізми	38
2.2 Роль місцевих органів публічної влади у реалізації програм підтримки ветеранів війни	45
2.3 Аналіз статистичних показників соціалізації ветеранів війни: проблеми та тенденції	52
РОЗДІЛ 3. ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ У СФЕРІ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ	60
3.1 Впровадження комплексної моделі соціалізації ветеранів війни на рівні громади	60
3.2 Актуальні інноваційні механізми публічного управління у процесі соціалізації ветеранів війни	67
3.3 Напрями розвитку партнерських програм між органами влади, громадськими організаціями та бізнесом	75
ВИСНОВКИ	83
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	86
ДОДАТКИ	96

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Повномасштабна війна в Україні зумовила суттєве зростання кількості ветеранів війни та актуалізувала проблему їх соціалізації як одного з ключових викликів сучасної державної та місцевої політики. Повернення військовослужбовців до цивільного життя супроводжується комплексом соціально-економічних, психологічних та інституційних труднощів, що потребують системних управлінських рішень і скоординованих дій органів публічної влади. В умовах післявоєнного відновлення саме ефективна соціалізація ветеранів визначає рівень соціальної згуртованості, стабільності громад і сталості суспільного розвитку загалом.

Сучасні наукові дослідження у сфері публічного управління, соціальної політики та ветеранської підтримки акцентують увагу на необхідності переходу від фрагментарних заходів соціального захисту до комплексної ветеранської політики, заснованої на міжсекторальній взаємодії, клієнтоорієнтованому підході та партнерстві держави, громадянського суспільства і бізнесу. Водночас аналіз наукових публікацій і практики діяльності органів влади свідчить про наявність низки проблем, зокрема недостатню координацію між суб'єктами публічної політики, нерівномірність реалізації програм підтримки на місцевому рівні, обмежену управлінську спроможність окремих територіальних громад та відсутність єдиних моделей соціалізації ветеранів.

У цьому контексті особливої актуальності набуває дослідження діяльності органів публічної влади у сфері соціалізації ветеранів війни, обґрунтування комплексних та інноваційних підходів до її вдосконалення, а також розробка практичних рекомендацій щодо формування ефективних моделей взаємодії на національному та місцевому рівнях. Зазначене зумовлює вибір теми дипломної роботи та визначає її теоретичну і практичну значущість.

Мета і завдання дослідження. Метою магістерської роботи є

теоретичне обґрунтування та розробка пропозицій щодо удосконалення діяльності органів публічної влади у сфері соціалізації ветеранів війни на основі комплексного, інноваційного та партнерського підходів. Для досягнення поставленої мети у роботі передбачено розв'язання таких завдань:

- дослідити поняття та сутність соціалізації ветеранів війни;
- розглянути правові основи соціального захисту та реінтеграції ветеранів;
- окреслити роль органів публічної влади у забезпеченні соціалізації: державний, регіональний та місцевий рівні;
- провести аналіз державної політики України у сфері соціального захисту ветеранів війни: основні програми та механізми;
- проаналізувати роль місцевих органів публічної влади у реалізації програм підтримки;
- провести аналіз статистичних показників соціалізації ветеранів війни й охарактеризувати існуючі проблеми та тенденції;
- довести доцільність створення комплексної моделі соціалізації ветеранів війни на рівні громади;
- узагальнити сучасні інноваційні механізми публічного управління у процесі соціалізації ветеранів війни;
- сформулювати напрями розвитку партнерських програм між органами влади, громадськими організаціями та бізнесом.

Об'єктом дослідження є процес соціалізації ветеранів війни в системі публічного управління України.

Предметом дослідження є механізми та інструменти діяльності органів публічної влади щодо забезпечення соціалізації ветеранів війни в межах реалізації державної ветеранської політики на національному та місцевому рівнях.

Методи дослідження. У процесі дослідження використано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів пізнання. Метод аналізу та синтезу застосовано для дослідження теоретичних підходів до соціалізації ветеранів та

узагальнення наукових поглядів щодо ролі публічної влади у цьому процесі. За допомогою системного підходу розглянуто соціалізацію ветеранів як багатовимірний процес, що охоплює соціальні, економічні, психологічні та управлінські компоненти. Статистичні методи використано для аналізу показників соціалізації ветеранів війни, зокрема рівня зайнятості, структури потреб і перешкод працевлаштування. Порівняльний метод застосовано для оцінки практик реалізації ветеранської політики на різних рівнях управління. Метод узагальнення дозволив сформулювати висновки та напрями вдосконалення діяльності органів публічної влади у сфері соціалізації ветеранів війни.

Апробація матеріалів дипломної роботи. Основні положення та результати дослідження апробовані у формі тез доповіді Перепадя А. В. «Роль органів публічної влади у забезпеченні соціальних гарантій ветеранів війни в Україні». *Modern Trends in the Development of Economy, Technology and Industry: Collection of Scientific Papers with Proceedings of the 5th International Scientific and Practical Conference. International Scientific Unity. January 7-9, 2026. Toronto, Canada.* The materials of the conference are publicly available under the terms of the CC BY- NC 4.0 International license.

Структура та обсяг дипломної роботи. Логіка проведеного дослідження зумовила структуру роботи, яка складається зі вступу, трьох розділів (дев'яти підрозділів), висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дипломної роботи становить 102 сторінки. Список використаних джерел містить 68 найменувань. У роботі вміщено 4 рисунки та 2 таблиці. Положення основного тексту доповнює матеріал, викладений у 1 додатку.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ВETERANІВ ВІЙНИ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

1.1 Поняття та сутність соціалізації ветеранів війни

Соціалізація ветеранів війни є складним і багатовимірним процесом, що поєднує психологічні, соціальні, економічні та правові аспекти. Вихід із військового середовища та повернення до цивільного життя потребує не лише внутрішньої адаптації особи, але й створення належних умов з боку суспільства та держави. Важливо враховувати, що ветерани війни стикаються з унікальними викликами: від подолання психологічних травм до інтеграції у трудове середовище та громадське життя. Сучасний стан українського суспільства формується під впливом численних факторів економічного, політичного, демографічного, соціального та психологічного характеру, кожен із яких має значний вплив на людину. Одним із ключових чинників, що впливає на особистість, є надзвичайні ситуації, зокрема військові конфлікти, які супроводжуються бойовими діями. Умови служби військовослужбовців відзначаються необхідністю виконання професійних обов'язків у стресових ситуаціях, що створюють як емоційне, так і фізичне навантаження, що ставить військових у групу ризику, що потребує розробки ефективних заходів для їхньої соціальної реінтеграції до сучасного суспільства [1].

Традиційні підходи до соціалізації часто не здатні повною мірою задовольнити їхні потреби, адже мова йде про категорію громадян із особливим життєвим досвідом та соціальним статусом. Тому поняття соціалізації ветеранів війни слід розглядати як поєднання адаптації до нових соціальних умов та збереження власної ідентичності, що формується у процесі військової служби. Дослідження сутності цього процесу дозволяє не лише окреслити теоретичні рамки явища, але й визначити практичні інструменти

для його підтримки. Саме через призму таких підходів можливо глибше зрозуміти, як органи публічної влади здатні впливати на формування сприятливого середовища для ветеранів війни, забезпечуючи їхнє повноцінне включення в суспільне життя. З огляду на це, важливо враховувати міждисциплінарність проблеми: психологи акцентують на потребі у терапевтичній підтримці, соціологи ж на відновленні соціальних зв'язків, а правознавці на необхідності законодавчого врегулювання гарантій і пільг. Такий комплексний підхід дозволяє сформувати цілісне уявлення про соціалізацію як суспільно значущий процес.

Розглядаючи підходи до соціальної адаптації ветеранів війни, слід зазначити, що ні в українській, ні в зарубіжній науковій спільноті не існує загально визнаного визначення цього поняття та самого процесу адаптації. Визначення сутності адаптації варіюються залежно від фахового спрямування автора, його дослідницьких інтересів, теоретичних основ, періоду та місця проведення досліджень, а також культурного і соціального контексту. У літературі, як вітчизняній, так і зарубіжній, термін «соціальна адаптація» часто вживається поряд із такими поняттями, як «реінтеграція», «реадаптація», «інтеграція в громаду», або ж підміняється ними.

У загальному розумінні соціальна адаптація включає формування найбільш адекватних моделей поведінки в умовах змінюваного мікросоціального середовища. Стосовно військовослужбовців і ветеранів війни цей процес передбачає їхню здатність пристосовуватися до нових умов соціального життя через засвоєння норм поведінки та узгодження власних дій із соціальними вимогами. Адаптація означає подолання розриву між очікуваннями суспільства щодо людини та її реальними можливостями й поведінкою [2].

Українське законодавство здебільшого повторює підходи до визначення соціальної адаптації, описані в науковій літературі. Наприклад, у Законі України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» [3] фактичне визначення процесу соціальної адаптації відсутнє. Проте

його зміст здебільшого зосереджується на питаннях професійної підготовки та зайнятості як ключових напрямів цього процесу.

У світовій літературі, де традиція дослідження процесу переходу військовослужбовців до цивільного життя має глибше коріння, представлено значно ширший спектр поглядів і методів. Яскравим прикладом є емпіричне дослідження «Реінтеграція військовослужбовців та ветеранів: концептуальний аналіз, уніфіковане визначення та ключові сфери», виконане американськими дослідниками К. Ельнітські, М. Фішером та К. Блевінс [4]. У своїй роботі автори зосередилися на створенні валідних і надійних метричних інструментів для оцінювання процесу реінтеграції, що дозволяють аналізувати його успіх і ефективність. Дослідження охоплює аналіз різноманітних понять, пов'язаних із поверненням військових до цивільного життя: перехід, реадаптацію, реінтеграцію та інтеграцію в громаду. Автори встановили, що кожне з цих визначень має концептуальні відмінності та набуває різного значення залежно від контексту й часових рамок, демонструючи еволюцію підходів до процесу адаптації ветеранів до мирного життя. Це дослідження демонструє, що навіть у міжнародній практиці не існує єдиного універсального підходу до реінтеграції, а тому соціалізація ветеранів вимагає врахування специфічних історичних і культурних умов у кожному конкретному випадку.

Військовослужбовці та ветерани війни в процесі повернення до цивільного життя стикаються з комплексом психологічних, соціальних, економічних та культурних труднощів, які безпосередньо впливають на процес їхньої соціалізації. Як зазначають О. Клименко та Г. Чепурко [5], невизначеність майбутніх перспектив після служби є однією з поширених проблем ветеранів, що ускладнює адаптацію до мирного життя. Соціалізація ветеранів війни – це багатовимірний процес адаптації, що передбачає одночасне вирішення внутрішніх психологічних проблем, інтеграцію у нові соціальні умови, відновлення ідентичності та формування нових соціальних ролей у сім'ї, громаді та професійному середовищі, а також потребує створення дієвої системи переходу від військової служби до цивільного життя.

Важливо зазначити, що цей процес не обмежується виключно особистісною адаптацією, а є суспільним завданням, яке вимагає активної участі держави, органів місцевого самоврядування, громадських ініціатив та родин ветеранів.

Реінтеграція ветеранів війни визначається як динамічний процес адаптації, що включає особистісну трансформацію, формування нових соціальних зв'язків і відновлення соціальних ролей, що відповідають віку, статі, культурі та особистому досвіду. Вона передбачає не лише повернення до попередніх соціальних функцій, але й пошук нових життєвих ролей та формування відчуття приналежності до громади, що особливо важливо для тих, хто пережив стресові ситуації та травми під час служби, оскільки реінтеграція допомагає ветеранам жити заново, адаптуючись до сучасного соціуму з урахуванням їхнього військового досвіду. Соціальна реінтеграція включає залучення ветерана до виконання соціальних ролей і активностей на різних рівнях: індивідуальному, громадському та масовому, а також створення умов для їх ефективного функціонування у суспільстві через підтримку державних та громадських інституцій. Серед ключових елементів реінтеграції ветеранів війни можемо виокремити наступні:

- відродження або створення нових соціальних ролей, що відповідають особистісним характеристикам і досвіду;
- відновлення відчуття приналежності до місцевої громади та суспільства загалом;
- психологічна адаптація та особистісна трансформація після пережитих травм;
- системна підтримка з боку соціальних інститутів, що включає професійну перекваліфікацію, медичну допомогу, соціальний захист;
- формування сприятливого іміджу ветерана у громаді та забезпечення соціальної підтримки на всі рівні життя [6].

Таким чином, реінтеграція ветеранів є складним багатовимірним процесом, що потребує всебічної підтримки і програм, спрямованих на їхнє ефективне повернення до цивільного життя та активне соціальне

функціонування. Дослідження свідчать, що соціалізація ветеранів включає три основні типи втрат, які визначають складність процесу адаптації: втрата культури та спільноти, втрата ідентичності та втрата мети [7].

1. Втрата культури та спільноти. Військове життя характеризується високою структурованістю, чіткою ієрархією, колективізмом, дисципліною та взаємопідтримкою серед побратимів, що формує у військових відчуття стабільності, безпеки та соціальної підтримки. Повернення до цивільного життя супроводжується руйнуванням цих структур та відчуттям ізоляції. Ветерани війни часто відчують складнощі у встановленні нових соціальних зв'язків, непорозуміння з цивільним оточенням та труднощі у відновленні відчуття приналежності до соціальної групи. Для успішної соціалізації вкрай важливо забезпечити доступ ветеранів до соціальних програм, громадських організацій, ветеранських клубів та інших ініціатив, що сприяють підтримці контактів і формуванню почуття спільноти [7].

2. Втрата ідентичності. Армійська служба формує цілісну професійну та життєву ідентичність, яка включає такі аспекти, як компетентність, самовідданість, цілеспрямованість, дисципліну, лідерські навички та соціальну відповідальність. Втрата військового статусу для ветеранів часто асоціюється із втратою частини себе, відчуттям порожнечі та складністю у формуванні нової цивільної ідентичності. Соціалізація ветеранів у цьому контексті вимагає психологічної підтримки, програм професійної орієнтації, а також створення умов для реалізації навичок та компетенцій у цивільному середовищі. Особлива увага приділяється формуванню нових ролей, що дозволяють ветеранам інтегрувати свій військовий досвід у мирне життя, не втрачаючи відчуття цінності та значущості [7].

3. Втрата мети. Служба в армії надає відчуття значущості, формує переконання у власній важливості та соціальній необхідності. Після звільнення ветерани часто стикаються з втратою життєвої мети, що може проявлятися у зниженні мотивації, проблемах із працевлаштуванням, здобуттям освіти або соціальною ізоляцією. Для подолання цих труднощів

критично важливим є створення системи наставництва, участь у соціальних і освітніх проєктах, а також формування можливостей для активного громадського включення [7].

Таблиця 1.1

Комплексна роль держави у соціальній реінтеграції ветеранів та ветеранок війни в Україні

Блок / Сфера реінтеграції	Відповідальні органи та інструменти реалізації
1. Звільнення з військової служби	Міністерство оборони України; інші відомства Сил безпеки та оборони України; комісії Міноборони та Мінветеранів.
2. Відновлення здоров'я та стабілізація психологічного стану	Міністерство охорони здоров'я України; Програма медичних гарантій; Національна служба здоров'я України; заклади охорони здоров'я (ЗОЗ); психологічна підтримка «МАРТА»; гарячі лінії для психологічної допомоги.
3. Протезування, ортезування, соціальний супровід	Міністерство соціальної політики України; Фонд соціального захисту осіб з інвалідністю; соціальний супровід ветеранів; програми додаткового лікування для максимального відновлення функцій організму.
4. Інформаційна підтримка	Гарячі лінії: УВФ 0 800 33 20 29; Міністерство оборони України 1512; інформування в територіальних центрах комплектування та соціальної підтримки (ТЦК та СП) через «Шлях ветерана» та «Кодекс ветерана»; роз'яснення: що робити, як робити, модель поведінки.
5. Юридична підтримка та оформлення статусу УБД / особи з інвалідністю	Міністерство юстиції України; Український ветеранський фонд; комісії Мінветеранів та МСЕК; комісії ВЛК; Міністерство молоді і спорту; Інваспорт; оформлення статусу УБД та статусу особи з інвалідністю внаслідок війни.
6. Професійно–освітня адаптація	Міністерство освіти і науки України; програми перенавчання та підвищення кваліфікації; доступ до освітніх курсів для ветеранів.
7. Трудова зайнятість та започаткування власної справи	Міністерство економіки України; Державна служба зайнятості; Український ветеранський фонд; підтримка у працевлаштуванні, започаткуванні власного бізнесу, професійному розвитку та відновленні навичок.
8. Загальне благополуччя та державні програми для ветеранів	Центральні органи виконавчої влади (ЦОВВ) – забезпечення програм та пільг; органи місцевого самоврядування – локальні програми та послуги; Державна служба зайнятості та Український ветеранський фонд – навчальні програми, відновлення професійних навичок, підтримка у соціальній адаптації.

Джерело: узагальнено та складено автором за даними [6]

Соціалізація ветеранів також включає економічну інтеграцію та

професійну адаптацію. Підтримка професійної підготовки, розвиток компетенцій, що відповідають потребам цивільного ринку праці, сприяє не лише матеріальній незалежності, а й психологічному відчуттю власної значущості. Програми професійного навчання, допомога у працевлаштуванні та підтримка підприємницьких ініціатив є важливою складовою системи соціалізації та реінтеграції [8]. Крім цього, соціалізація включає адаптацію у сімейному та соціальному середовищі, що має критичне значення для психологічного благополуччя ветеранів. Відновлення довіри у родині, участь у сімейних заходах, формування нових соціальних зв'язків у громаді допомагають ветеранам відновити відчуття стабільності та приналежності.

Соціалізаційний процес ветеранів війни можна розглядати як багаторівневий, включаючи:

- індивідуальний рівень – психологічна адаптація, переосмислення ідентичності та мети;
- груповий рівень – взаємодія з родиною, побратимами, ветеранськими організаціями;
- інституційний рівень – участь у державних програмах підтримки, соціальних та освітніх проєктах, професійна інтеграція [6].

Таким чином, соціалізація ветеранів війни в українському контексті є складним багатовимірним процесом, що поєднує психологічну, соціальну, економічну та культурну адаптацію. Вона потребує системного підходу, що включає державні програми, громадські ініціативи, сімейну підтримку та соціальні інструменти інтеграції, що дозволяє ветеранам успішно адаптуватися до цивільного життя та реалізувати свій потенціал.

Отже, соціалізація ветеранів війни розглядається не лише як процес відновлення соціальних ролей, а й як тривалий внутрішній процес трансформації особистості. У психологічному аспекті вона включає формування здатності до саморегуляції, управління емоційними станами та адаптації до умов, що відрізняються від військового середовища. Для ветеранів війни важливо навчитися ефективно інтегрувати отримані навички,

досвід кризового управління та командної взаємодії у цивільне життя, зберігаючи при цьому відчуття власної цінності та значущості. Такий підхід дозволяє розглядати соціалізацію як процес активного конструювання нової життєвої ідентичності, де військовий досвід не губиться, а трансформується у ресурс для подальшого соціального функціонування.

На соціальному рівні соціалізація передбачає поступове відновлення та створення нових соціальних зв'язків, що забезпечують інтеграцію ветерана у різні сфери життя, що включає формування взаємовідносин у родині, підтримку контактів з побратимами, участь у громадських ініціативах, а також здатність ефективно взаємодіяти з колективами цивільного середовища. На цьому рівні ключовим фактором успішної адаптації є здатність ветерана війни орієнтуватися у нових соціальних нормах, приймати культурні й етичні правила, що відрізняються від військових стандартів, і водночас інтегрувати власні цінності та досвід у цивільне життя.

З культурологічної точки зору соціалізація ветеранів пов'язана із переосмисленням особистої ідентичності та ролей, які формувалися під час військової служби. Ветерани війни не лише адаптуються до зовнішніх умов, а й шукають власне місце у суспільстві, переосмислюють свої цінності, цілі та соціальні функції. Цей аспект соціалізації підкреслює важливість збереження внутрішньої цілісності особистості, формування нового почуття мети та відчуття соціальної значущості, що допомагає зменшити ризик психологічної дезадаптації та соціальної ізоляції.

Таким чином, соціалізація ветеранів війни виступає як багатовимірний процес, що поєднує індивідуальні трансформації з адаптацією до соціальних, культурних та економічних умов, і вимагає системного розуміння та наукового підходу. Вона є ключовою складовою повноцінного включення ветеранів у життя цивільного суспільства, формування їхньої нової життєвої траєкторії та відновлення соціальної активності. Водночас соціалізація демонструє необхідність міждисциплінарного підходу, що враховує психологічні, соціальні, культурні та економічні чинники, створюючи умови

для ефективної інтеграції ветеранів у різні сфери суспільного життя та формування нових соціальних ролей. Враховуючи наведені аспекти, соціалізація ветеранів війни є не лише індивідуальною адаптацією, а й процесом формування нової суспільної ролі, що дозволяє ветерану реалізувати потенціал у цивільному середовищі, брати активну участь у житті громади та сприяти розвитку соціальних зв'язків.

1.2 Правові основи соціального захисту та реінтеграції ветеранів

Соціальний захист та реінтеграція ветеранів війни сьогодні є однією з найбільш актуальних тем української державної політики. З початком повномасштабної військової агресії російської федерації кількість осіб, які отримали статус учасників бойових дій та інших категорій ветеранів, стрімко зросла, що зумовило не лише зростання соціального навантаження на державу, а й потребу в ефективному правовому регулюванні процесів підтримки, адаптації та соціалізації тих, хто захищав країну. Важливо відзначити, що правове регулювання передбачає не лише закони, а й комплекс підзаконних актів, які конкретизують порядок реалізації соціальних гарантій і створюють механізми практичної підтримки ветеранів. Правові механізми стають ключовим інструментом, що визначає можливості ветеранів реалізувати свої права у сфері охорони здоров'я, освіти, працевлаштування, житлового забезпечення, а також психологічної та соціальної підтримки.

Базовим нормативно-правовим актом у сфері соціального захисту ветеранів є Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» [9], який визначає основні державні гарантії, пільги та механізми підтримки. Закон спрямований на забезпечення комплексного захисту ветеранів війни, створюючи всі необхідні умови для збереження їхнього здоров'я, підтримки активного способу життя та надання якісного соціального обслуговування. Він також передбачає розвиток матеріально-технічної бази установ і служб, які працюють для ветеранів, реалізацію програм соціального

й правового захисту, а також формування ефективних можливостей для працевлаштування, враховуючи професійну кваліфікацію та медичний стан. Цей законодавчий документ є ключовим елементом державної системи підтримки ветеранів і ветеранок, закріплюючи їхні права та потреби на законодавчому рівні.

Державна політика соціального захисту, закріплена в цьому законі, поширюється не лише на самих ветеранів війни, але й на членів їхніх сімей, родини загиблих (померлих) ветеранів, а також на сім'ї загиблих захисників і захисниць України. У статті 12 розділу III визначено широкий перелік пільг для ветеранів війни, що охоплюють як соціальну, так і медичну та трудову сфери. Зокрема, передбачені безоплатне одержання ліків і медичних засобів, першочергове зубопротезування, безкоштовне санаторно-курортне лікування або компенсація його вартості (хоча дію цього пункту наразі призупинено), знижки на оплату житлово-комунальних послуг і пального, безкоштовний проїзд громадським транспортом, медичне обстеження, допомога у разі тимчасової непрацездатності, першочергове обслуговування у медичних закладах, додаткові гарантії щодо відпусток та інші соціальні пільги.

Разом із тим, на практиці реалізація цих гарантій залишається проблемною. За результатами соціологічних опитувань, проведених ще до 24 лютого 2022 року [10], ветерани й ветеранки часто стикалися з труднощами в отриманні передбачених пільг і послуг. Частина з них виявлялася малодоступною, інша ж частина такою, що не відповідала реальним потребам, а в окремих випадках ветеранам доводилося відстоювати своє право навіть у судовому порядку. В умовах стрімкого зростання кількості ветеранів, більшість із яких залишатимуться економічно активними, ці виклики лише посилюються. За відсутності системного реформування державна політика ризикує втратити здатність ефективно забезпечувати належний рівень соціального захисту.

Правові основи соціального захисту ветеранів в Україні перебувають у процесі постійного розвитку. Сучасні тенденції свідчать про поступовий

перехід від підходу, орієнтованого переважно на надання пільг, до більш комплексної системи реінтеграції, яка включає медичну реабілітацію, психологічну підтримку, перекваліфікацію, освітні можливості та сприяння зайнятості. Цей підхід також передбачає активну взаємодію держави з громадськими організаціями та волонтерськими ініціативами, які надають додаткові послуги ветеранам і допомагають у соціальній та професійній адаптації. Такий підхід відповідає міжнародним практикам, зокрема рекомендаціям ООН, Європейського Союзу та НАТО щодо захисту ветеранів і військовослужбовців. Важливими орієнтирами є Конвенція МОП № 102 «Про мінімальні норми соціального забезпечення» [11] та Європейська соціальна хартія (переглянута) [12], які визначають базові стандарти соціального захисту.

Хоча Закон [9] неодноразово змінювався та доповнювався з огляду на нові суспільні потреби й виклики, його положення не завжди відповідають сучасним вимогам. На його основі та з метою деталізації практичної реалізації законодавчих гарантій ухвалюються підзаконні акти, які конкретизують порядок надання допомоги ветеранам, створюючи механізми їхньої соціальної та професійної реінтеграції. Саме завдяки підзаконним актам держава може оперативнo реагувати на зміни у потребах ветеранів та експериментувати з новими моделями підтримки. Проте сама законодавча база залишається фрагментарною й нерідко застарілою, що створює серйозні труднощі у правозастосуванні на місцевому рівні.

Важливою складовою правового регулювання є питання пенсійного забезпечення військовослужбовців і ветеранів війни. Його основи визначає Закон України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» [13]. Цей нормативний акт установлює умови, норми та порядок призначення пенсій різним категоріям громадян України, зокрема тим, хто проходив військову службу. Його метою є реалізація конституційного права на державне пенсійне забезпечення шляхом гарантування гідного рівня пенсії, що не може бути нижчим за прожитковий

мінімум, а також забезпечення механізму перерахунку у випадку підвищення грошового забезпечення.

Закон [13] визначає право військовослужбовців та інших осіб, що мають необхідний стаж служби, на довічну пенсію за вислугу років (розділ II). Додатково врегульовано питання пенсії по інвалідності для тих, хто отримав поранення, контузію чи захворювання внаслідок виконання службових обов'язків (розділ III). Таким чином, цей акт поєднує соціальний і правовий механізми гарантування матеріальної підтримки військових та ветеранів війни, визнаючи їхній внесок у національну безпеку.

Ще одним ключовим елементом у системі є Закон України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні» [14]. Він закріплює основні принципи створення правових, соціально-економічних та організаційних умов для усунення або компенсації наслідків стійких порушень здоров'я. Його головною метою є сприяння соціальній і матеріальній незалежності осіб з інвалідністю, забезпечення їх фізичного, психологічного й соціального благополуччя.

Закон [14] регламентує комплекс заходів, спрямованих на забезпечення доступу до соціальних і медичних послуг, підтримку та інтеграцію осіб з інвалідністю в суспільство. Особливе значення має стаття 4, яка поширює сферу дії закону на громадян, що отримали інвалідність внаслідок військової діяльності, зокрема на учасників антитерористичної операції та осіб, які зазнали поранень, контузії чи захворювань внаслідок військової агресії російської федерації проти України. Завдяки цьому ветерани війни, які зазнали втрати здоров'я, отримують правові підстави для реабілітації та державної підтримки.

Таким чином, аналіз законів демонструє, що українська правова система намагається створити цілісний механізм забезпечення ветеранів як у сфері пенсійного забезпечення, так і в напрямі медико-соціальної реабілітації. Водночас актуальним залишається питання зміщення акцентів: сучасна модель орієнтована переважно на пільги та матеріальні виплати, які часто

залишаються недостатньо профінансованими. Натомість розвиток послуг, спрямованих на відновлення спроможностей ветеранів війни, їхню професійну інтеграцію та психологічну реабілітацію, залишається обмеженим, що створює ризик формального підходу до підтримки й знижує ефективність державної політики у сфері соціалізації та реінтеграції.

Окрему роль у правовому забезпеченні соціального захисту та реінтеграції відіграють підзаконні нормативно-правові акти, які конкретизують механізм реалізації законодавчих гарантій. Вони не лише деталізують порядок надання послуг і пільг, а й дозволяють державі тестувати нові підходи. Так, Постановою Уряду «Про затвердження Порядку та умов забезпечення соціальної та професійної адаптації осіб, які звільняються або звільнені з військової служби, з числа ветеранів війни, осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, членів сімей таких осіб, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України» [15] було запроваджено експериментальний проєкт із введення інституту помічника ветерана в системі переходу від військової служби до цивільного життя, координатором якого виступає Міністерство у справах ветеранів. Його мета полягає у виробленні ефективних механізмів підтримки ветеранів, членів їхніх сімей та демобілізованих військовослужбовців під час адаптації до мирного життя.

Важливим напрямом є й організація психологічної допомоги, порядок та умови якої закріплені окремим нормативним актом. Йдеться про надання безоплатних послуг із діагностики психологічного стану, психотерапії, психосоціальної підтримки та відновлення функціонування особи у фізичній, емоційній та соціальній сферах. Окрім того, підзаконні акти визначають механізм державної цільової підтримки для здобуття освіти ветеранами війни та членами їхніх родин. Така підтримка може охоплювати повну оплату навчання, пільгові кредити, соціальні стипендії, безоплатне проживання у гуртожитках та доступ до освітніх ресурсів.

Не менш значущим є регулювання у сфері професійної адаптації.

Відповідні порядки передбачають підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації, здобуття нових спеціальностей, а також сприяння у працевлаштуванні через співпрацю із закладами освіти та центрами зайнятості. У такий спосіб підзаконні нормативні акти доповнюють законодавчу базу й формують інструментарій, спрямований на реінтеграцію ветеранів у соціальне та професійне середовище.

Важливим аспектом правового забезпечення соціального захисту ветеранів є також питання медичного забезпечення та реабілітації. Система медичних послуг для ветеранів передбачає комплексне надання допомоги, включно з відновлювальним лікуванням, психіатричною та психологічною підтримкою, лікувально-оздоровчими заходами у санаторіях та реабілітаційних центрах. Закон України «Про охорону здоров'я» [16] визначає загальні принципи доступу до медичних послуг, а спеціальні підзаконні акти конкретизують пріоритетне надання цих послуг ветеранам війни та особам, які зазнали поранень або контузій під час виконання службових обов'язків.

Не менш важливим елементом є правове регулювання соціальної адаптації ветеранів у професійній сфері. Сучасна практика передбачає створення умов для працевлаштування та професійного навчання відповідно до потреб ринку праці та фізичних можливостей ветеранів. Законодавчо закріплено право ветеранів на сприяння у працевлаштуванні, проходження професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації, а також участь у державних програмах підтримки бізнесу та підприємництва. Підзаконні акти встановлюють порядок співпраці з центрами зайнятості, навчальними закладами та громадськими організаціями, що надають консультації та тренінги для ветеранів.

Окрему увагу законодавство приділяє забезпеченню прав сімей ветеранів. Члени родин учасників бойових дій мають право на соціальні пільги, доступ до освіти, медичних та реабілітаційних послуг, а також психологічну підтримку, що створює комплексну систему захисту та допомагає у соціальній стабілізації. Такий підхід відповідає принципам

міжнародного гуманітарного та соціального права, враховує досвід інших держав і спрямований на мінімізацію негативних соціальних наслідків для родин ветеранів.

Завдяки поєднанню законодавчих та підзаконних актів формується багаторівнева правова система соціального захисту та реінтеграції ветеранів, яка охоплює матеріальні виплати, пільги, соціальні та медичні послуги, психологічну допомогу та професійну адаптацію. Разом із цим, незважаючи на наявність законодавчої бази, ключовим викликом залишається забезпечення ефективного і своєчасного виконання цих норм у практичній площині. Водночас постійне оновлення нормативної бази та інтеграція сучасних підходів до реінтеграції ветеранів дозволяє створювати умови для повноцінного відновлення їхнього соціального статусу та активної участі у житті суспільства.

Таким чином, правові основи соціального захисту та реінтеграції ветеранів в Україні мають комплексний характер і передбачають не лише гарантовані державою пільги, а й системну підтримку, спрямовану на відновлення фізичних, психологічних і соціальних ресурсів ветеранів, що є ключовим для їхньої успішної інтеграції у мирне життя.

Поряд із законодавчими гарантіями, сучасна ветеранська політика повинна враховувати соціально-демографічні зміни серед ветеранів війни та специфіку їхніх потреб. Як свідчать дані досліджень, серед ветеранів російсько-української війни представники вікових груп від 19 до 40 років становлять понад 65% загальної кількості, що вказує на високу частку економічно активного населення [16]. Крім того, поступово зростає частка жінок-ветеранок, які часто поєднують обов'язки захисниці з сімейними та професійними ролями, що підсилює потребу у специфічних соціальних послугах, таких як психологічна підтримка, гнучкі умови праці та професійна адаптація.

Зростання числа ветеранів після 24 лютого 2022 року створило подвійний статус для багатьох осіб, що одночасно продовжують військову

службу та користуються правами ветеранів. Ця особливість накладає додаткову відповідальність на державу щодо координації між міністерствами, зокрема Міністерством у справах ветеранів, Міністерством охорони здоров'я, Міністерством соціальної політики та центрами зайнятості, для забезпечення комплексної реінтеграції. Неврегульованість окремих питань, наприклад, забезпечення житлом, психологічна підтримка та трудова адаптація, може призводити до соціальної нестабільності серед ветеранів та їхніх сімей.

Окрему увагу приділено психологічній реабілітації ветеранів. За результатами соціологічних опитувань, понад 50% жінок-ветеранок після повернення з зони бойових дій відчували труднощі соціальної адаптації, а третина тих, хто звертався за допомогою психолога, оцінювала її як повністю задовільну [16]. Незважаючи на існування спеціальних програм підтримки, багато ветеранів залишаються неохочими користуватися наданими пільгами через бюрократичні складнощі або низьку якість послуг. Ця ситуація вимагає створення індивідуалізованих програм психологічної допомоги, які передбачають регулярну діагностику психоемоційного стану, психотерапію та психосоціальну підтримку, зокрема для сімей загиблих та поранених.

Ще одним ключовим напрямом є професійна адаптація та соціалізація ветеранів. Законодавчо передбачено право на професійну підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації, однак на практиці ці програми залишаються малодоступними для багатьох учасників бойових дій. Розвиток співпраці з освітніми установами та центрами зайнятості, підтримка підприємницьких ініціатив ветеранів і створення гнучких програм стажування є необхідними для забезпечення їхньої економічної активності та самозабезпечення. Водночас індивідуальний підхід до потреб ветеранів у працевлаштуванні дозволяє враховувати фізичні обмеження та професійні навички, забезпечуючи ефективну інтеграцію у цивільне життя.

Важливим інструментом у сучасній системі соціальної підтримки ветеранів є інститут помічника ветерана, запроваджений у вигляді експериментального проекту. Його мета координувати взаємодію між

ветеранами, їхніми родинами та державними структурами, сприяти отриманню соціальних, медичних та освітніх послуг. Такий підхід дозволяє швидко реагувати на нові потреби ветеранів та адаптувати державну політику до реалій сучасної війни, мінімізуючи бюрократичні перепони.

Фінансування системи соціального захисту ветеранів залишається ключовим викликом. Декларативність багатьох пільг та недостатнє забезпечення ресурсами створюють ризик формального підходу до підтримки. Для ефективної реалізації політики необхідне адекватне державне фінансування, яке дозволить забезпечити медичну, психологічну, освітню та професійну підтримку на належному рівні, а також індивідуалізовані послуги для кожного ветерана. Не менш значущим є міжнародний контекст. Впровадження сучасних практик, таких як комплексна медико-психологічна допомога, підтримка професійної адаптації та інтеграція в громадське життя, дозволяє створювати ефективну систему, що відповідає міжнародним стандартам і водночас враховує національні особливості.

Отже, сучасна ветеранська політика в Україні потребує комплексного підходу, який об'єднує законодавче забезпечення, підзаконні акти, державні та громадські програми, індивідуалізовані послуги, фінансування та міжнародні стандарти. Перехід від традиційних пільг до системи послуг та підтримки дозволяє не лише відновлювати фізичні та психологічні ресурси ветеранів, а й забезпечувати їх активну участь у житті суспільства, економічну самостійність та стабільну соціальну інтеграцію. Водночас необхідним є постійний моніторинг ефективності програм, своєчасне оновлення нормативної бази та підвищення професійної компетентності фахівців, які працюють із ветеранами, для того щоб державна політика у сфері соціального захисту та реінтеграції залишалася дієвою, адекватною сучасним викликам та орієнтованою на потреби ветеранів і їхніх сімей.

Таким чином, правові основи соціального захисту та реінтеграції ветеранів в Україні формують багаторівневу систему гарантій і послуг, яка поєднує матеріальну підтримку, медичну та психологічну реабілітацію,

освітню і професійну адаптацію. Незважаючи на наявність законів і підзаконних актів, ефективність реалізації цих гарантій значною мірою залежить від належного фінансування, координації між державними структурами та врахування індивідуальних потреб ветеранів. Поступовий перехід від традиційних пільг до комплексної системи послуг і підтримки відповідає сучасним викликам та міжнародним стандартам, створюючи передумови для повноцінної соціальної та професійної інтеграції ветеранів у мирне життя.

1.3 Роль органів публічної влади у забезпеченні соціалізації: державний, регіональний та місцевий рівні

Соціалізація ветеранів війни є одним із визначальних чинників стійкості сучасного українського суспільства. В умовах тривалої збройної агресії проти України кількість ветеранів та їхніх родин постійно зростає, що формує нові соціальні запити й потребує переосмислення ролі органів публічної влади у процесі інтеграції цих громадян у мирне життя. Ветерани війни – це не лише категорія, яка потребує допомоги й підтримки, вони є носіями унікального досвіду, активними учасниками розбудови громад, носіями громадянської відповідальності. Водночас без належної підтримки вони можуть опинитися у ситуації соціального виключення: зіткнутися з проблемами працевлаштування, обмеженим доступом до медичних та психологічних послуг, фінансовою нестабільністю, стигматизацією з боку суспільства.

У науковій літературі соціалізація та інтеграція розглядаються як процес включення індивіда у систему соціальних зв'язків і відносин, що забезпечує його адаптацію та розвиток у нових умовах [17]. Для ветеранів війни цей процес має особливий характер, адже він поєднує подолання наслідків травматичного досвіду, повернення до цивільних професій і ролей, відновлення соціальної активності та формування нової ідентичності. Відтак соціалізація ветеранів стає не лише індивідуальним викликом, а й завданням

публічної політики, що має охоплювати широкий спектр заходів – від правових гарантій і матеріальної підтримки до програм психологічної реабілітації та освітньої інтеграції.

Роль органів публічної влади у цьому процесі є визначальною. Держава через свої інституції створює правові та фінансові рамки, забезпечує функціонування соціальних програм і координує взаємодію між різними секторами. Водночас не менш важливими є регіональний та місцевий рівні, де відбувається практична реалізація політики. Саме вони забезпечують ветеранам війни безпосередній доступ до послуг, враховують особливості територіального розвитку, створюють простори для громадської та професійної активності. Узгодженість дій між цими рівнями визначає, чи перетворюється соціалізація на системний процес, чи залишається сукупністю фрагментарних ініціатив.

Український досвід демонструє, що навіть за наявності законодавчих гарантій ветерани війни часто зіштовхуються з низкою труднощів: бюрократичними бар'єрами, браком фінансування, слабкою міжвідомчою координацією, територіальною нерівністю у доступі до послуг [18], що вказує на необхідність розглядати соціалізацію як багаторівневий процес, де державна, регіональна й місцева влада мають чітко розподілені функції, але водночас повинні взаємодіяти між собою.

Особливої ваги ця проблема набуває з огляду на масштабні виклики, пов'язані з воєнним станом і післявоєнним відновленням. Від ефективності соціалізації ветеранів залежить не лише рівень їхнього особистого благополуччя, а й соціальна згуртованість, економічний розвиток, легітимність державної політики у сфері безпеки та оборони. Ветерани війни можуть стати як активним ресурсом модернізації суспільства, так і групою ризику, схильною до маргіналізації. Саме тому визначення ролі органів публічної влади на різних рівнях – державному, регіональному та місцевому є ключовим для розуміння ефективності української моделі соціалізації та пошуку шляхів її вдосконалення. Для наочності та кращого розуміння ролі

центральных органів публічної влади у соціальній реінтеграції ветеранів війни доцільно представити ключові етапи та інституції у Додатку А, в якому демонструється, які відомства залучені на різних етапах підтримки ветеранів війни, від звільнення з військової служби до психологічної реабілітації, медичного та соціального супроводу, а також які канали інформаційної та юридичної підтримки доступні для громадян.

Попри значну кількість нормативних актів і програм, практика засвідчує низку системних проблем. Однією з найбільш помітних є надмірна бюрократизація. За спостереженнями Ю. Кіріллової [19], щоб отримати доступ навіть до базових пільг, ветерани змушені збирати десятки довідок і проходити тривалі процедури, що не лише забирає час, а й часто відштовхує людей від звернення по допомогу. У результаті частина законодавчо гарантованих прав лишається нереалізованою, а держава виглядає неспроможною виконати власні обіцянки. Не менш серйозною проблемою є відсутність належної координації між органами влади. В. Зновяк [19] підкреслює, що соціалізація ветеранів потребує комплексного підходу, проте в Україні досі спостерігається роз'єднаність між різними інституціями: медична допомога надається окремо, освітні програми реалізуються самостійно, а питання працевлаштування й бізнес-підтримки залишаються на периферії. Така фрагментарність створює прогалини, через які значна кількість ветеранів не отримує повного спектра послуг.

Ситуацію ускладнює й ресурсна обмеженість. І. Доля [18] наголошує, що обсяг фінансування з державного бюджету не відповідає масштабу проблем. У багатьох випадках програми залишаються на папері, а фактичні виплати чи послуги здійснюються вибірково, що породжує відчуття несправедливості, адже одні ветерани війни отримують належну допомогу, а інші – ні, хоча формально всі мають однакові права. Різниця у доступі до державних сервісів також має виразний територіальний вимір: у великих містах можна знайти спеціалізовані медичні центри чи програми перекваліфікації, тоді як у сільських громадах ветерани війни залишаються

фактично без підтримки.

Важливим викликом є також питання суспільного сприйняття. Хоча після 2014 року рівень поваги до ветеранів війни суттєво зріс, у повсякденному житті вони нерідко стикаються зі стереотипами й упередженнями. Державна політика поки що не приділяє достатньо уваги інформаційним кампаніям і програмам просвітництва, які могли б сприяти формуванню позитивного образу ветерана війни як активного учасника соціального та економічного життя країни. Отже, державний рівень визначає основні рамки соціалізації ветеранів і створює базу для роботи регіональних та місцевих інституцій. Він забезпечує законодавчі гарантії, програмні документи та фінансування, проте стикається з низкою викликів – від бюрократії й бракованої координації до фінансових обмежень і територіальних диспропорцій. Попри ці труднощі, саме центральна влада має ключовий інструментарій для змін, адже здатна перетворити декларативні норми на реальні можливості, які допоможуть ветеранам війни не лише отримати допомогу, а й інтегруватися у суспільство як повноцінні та активні громадяни. У цьому контексті важливим кроком стало ухвалення Стратегії ветеранської політики на період до 2030 року [20], що визначає пріоритети підтримки та інтеграції ветеранів у суспільство. Також функціонує Єдиний державний реєстр ветеранів війни [21], покликаний спростити доступ до соціальних послуг, пільг і програм реабілітації. Крім того, у межах співпраці держави й громад розвивається мережа ветеранських просторів, які забезпечують інформаційну, освітню та психологічну підтримку.

Регіональний рівень відповідає за координацію та адаптацію державних стратегій на території області. Обласні державні адміністрації та департаменти (соціального захисту, охорони здоров'я, освіти, зайнятості) трансформують національні закони і програми у конкретні регіональні механізми підтримки ветеранів, забезпечують взаємодію між громадами та організаціями, а також контролюють реалізацію програм на місцевому рівні. На практиці регіональний рівень виконує роль мосту між державою та громадами: тут

координуються ініціативи місцевих рад, громадських організацій і міжнародних партнерів, щоб забезпечити системний підхід до соціальної реінтеграції ветеранів. Прикладом може слугувати Дніпропетровщина, яка посідає лідируючі позиції у впровадженні ветеранської політики. У вересні 2025 року в місті Самар відкрився ветеранський центр «Територія можливостей», створений за підтримки Програми розвитку ООН в Україні, уряду Німеччини та співфінансування з місцевого бюджету [22]. Центр надає широкий спектр послуг – від психологічної допомоги та соціального супроводу до навчальних курсів, юридичних консультацій та сприяння працевлаштуванню. Простір облаштований кімнатою відпочинку, дитячою зоною та коворкінгом, а також пропонує можливості для занять адаптивним спортом, що робить його важливим інструментом комплексної реінтеграції.

Важливо, що такі ініціативи не є поодинокими. У Павлограді у 2025 році запрацював ветеранський простір «Легіон Хаб», створений спільними зусиллями легендарної Третьої штурмової бригади та районної військової адміністрації [23]. Хаб включає зони для відпочинку, зустрічей, спортивних занять і психологічної підтримки. Він став майданчиком для комунікації ветеранів, членів їхніх родин, представників молодіжних організацій та громади. Цей проєкт є частиною регіональної програми підтримки ветеранів та їхніх родин, яка реалізується у кожній з 86 територіальних громад області.

Загалом на Дніпропетровщині вже функціонує понад два десятки ветеранських просторів. У таких просторах ветерани війни мають можливість не лише отримати допомогу, а й реалізувати власні проєкти, об'єднуватися у спільноти та налагоджувати зв'язки з місцевим бізнесом і органами влади, що перетворює регіональний рівень на ключову ланку у створенні мережі соціальної адаптації та підтримки захисників. Таким чином, саме завдяки регіональним програмам та ініціативам відбувається реальне наповнення державної політики підтримки ветеранів війни конкретним змістом. Локальні практики доводять, що ефективна соціальна реінтеграція можлива лише за умови тісної співпраці місцевих адміністрацій, громад та громадських

організацій у поєднанні з міжнародною підтримкою.

Внаслідок військових дій чисельність ветеранів війни та членів їхніх родин в Україні перевищила 1,3 мільйона осіб [24], що створює нагальну потребу в їх соціальній адаптації та реабілітації на місцевому рівні. Високий потенціал у цьому процесі мають регіональні вищі навчальні заклади, які виступають центрами освіти, професійної підготовки та соціальної підтримки ветеранів.

Київський національний університет будівництва і архітектури (далі – КНУБА) став ключовим партнером у впровадженні інноваційних рішень для реінтеграції ветеранів у цивільне життя. На базі університету створено Центр ветеранського розвитку, що надає можливості для професійного навчання, особистісного розвитку та нетворкінгу. Фахівці КНУБА брали участь у розробці реабілітаційних центрів і доступних громадських просторів у різних містах, що забезпечує інклюзивність і комфортне середовище для ветеранів та їхніх родин [24].

Національний університет фізичного виховання і спорту України (далі – НУФВСУ) основний акцент зроблено на фізкультурно-спортивну реабілітацію ветеранів. Протягом року університет організував спортивні заходи та навчання, розробив методичні рекомендації з реабілітації, створив мультидисциплінарну комісію та співпрацював із медичними закладами. До осінніх 14 спортивних подій увійшли такі види спорту, як більярд, легка атлетика, шахи, волейбол сидячи, футзал і баскетбол на колісних кріслах, а також ветеранські ігри з кіберспорту та кросфіту [24]. Ці заходи сприяють соціальній інтеграції та поверненню ветеранів до активного життя.

Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка активно розвиває інклюзивну матеріально-технічну базу та проводить заходи, спрямовані на реабілітацію ветеранів. З жовтня по грудень 2024 року заклад відвідали понад 2 тисячі ветеранів, а 170 осіб отримали комплексну реабілітаційну допомогу після ампутацій, вогнепальних травм та захворювань опорно-рухового апарату. Для осіб з порушенням зору створено тифлографічний альбом-

каталог ікон з акустичною адаптацією [24].

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника реалізує програми соціальної та психо-фізичної реабілітації ветеранів, інтегруючи ініціативи, що відповідають Плану відновлення України та Стратегії розвитку Івано-Франківської області [24]. Фокус робиться на розвитку соціальної інфраструктури та інклюзії, а також на адаптації ветеранів війни до цивільного життя через освіту, професійні курси та участь у громадських проектах.

У Західноукраїнському національному університеті функціонує Навчально-науковий центр соціально-психологічної підтримки та резильєнтності, де ветерани проходять психологічні тренінги, арт-терапію, беруть участь у творчих заходах і зустрічах із героями-документалістами. Крім того, відкрито іммерсивний мультифункціональний хаб для фізичної реабілітації та психологічної підтримки з використанням технологій доповненої реальності, що дозволяє ефективно адаптувати ветеранів до повсякденного життя [24].

Загалом, реалізація експериментального проекту на базі п'яти провідних регіональних університетів продемонструвала ефективність місцевих ініціатив у реінтеграції ветеранів через освіту, спорт і реабілітаційні програми. Цей досвід формує основу для подальшого масштабування таких практик у регіонах України, зміцнює соціальну відповідальність університетів і забезпечує сталу підтримку ветеранів та їхніх родин.

Регіональні університети активно взаємодіють із територіальними громадами, місцевою владою та громадськими організаціями, створюючи умови для соціальної, професійної та фізичної адаптації ветеранів. Важливим напрямом такої роботи є розвиток адаптивної інфраструктури та спортивних практик, що дозволяють ветеранам і людям з інвалідністю не лише відновлювати фізичні можливості, але й долучатися до активного суспільного життя. Показовим прикладом є проект «Активні парки – Нестримні», який реалізується Міністерством молоді та спорту України спільно з

Всеукраїнським центром фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх» у межах Національної стратегії зі створення безбар'єрного простору [25]. У різних регіонах уже функціонує 81 адаптивний клуб, де ветерани та їхні родини можуть займатися джиу-джитсу, плаванням, скандинавською ходьбою, регбі, стрільбою з лука та іншими видами фізичної активності, адаптованими для різних потреб. Такі клуби стають своєрідними центрами сили та відновлення, де професійні тренери допомагають учасникам не лише зміцнювати здоров'я, а й повертатися до активної соціальної взаємодії. Завдяки підтримці місцевих громад і партнерству з університетами мережа адаптивних клубів постійно розширюється, що відкриває нові можливості для ветеранів на регіональному рівні.

Місцевий рівень є точкою безпосереднього контакту з ветеранами війни та їхніми родинами. Саме тут органи місцевого самоврядування та соціальні служби надають щоденний доступ до послуг, організовують ветеранські простори, інформаційні та культурні програми, а також співпрацюють із громадськими організаціями для комплексної підтримки. Як зазначають аналітики Cedos, більшість громад усвідомлюють потребу у створенні системної підтримки для ветеранів війни, проте на практиці вони стикаються з низкою бар'єрів: обмеженим фінансуванням, браком кваліфікованих фахівців, відсутністю необхідних приміщень і транспорту для перевезення ветеранів війни у медичні та соціальні установи. Особливо гостро постає питання територіальних диспропорцій: якщо у великих містах можна знайти реабілітаційні центри, програми професійної перекваліфікації та психологічної підтримки, то у сільських громадах доступ до таких сервісів є вкрай обмеженим [26].

Низька обізнаність ветеранів війни щодо власних прав і можливостей робить місцевий рівень критично важливим для забезпечення доступності послуг та підтримки. Саме на рівні громад створюються системи «єдиного вікна» та спеціалізовані центри підтримки ветеранів, де вони можуть отримати комплексну допомогу – юридичну, психологічну, освітню та соціальну – у

зручному та зрозумілому форматі. Подібні практики вже реалізуються: у Вінниці відкрився комунальний ветеранський простір «Побратим», створений Вінницькою міською радою. Заклад надає комплексну підтримку ветеранам та їхнім сім'ям: соціальні, психологічні, юридичні та реабілітаційні послуги. Простір був капітально відремонтований та адаптований під вимоги безбар'єрності, а команда фахівців працює для забезпечення цілісного супроводу ветеранів. Примітно, що заклад є логічним продовженням громадської ініціативи 2016 року та інтегрований у міські програми підтримки з фінансуванням понад 6 млн грн на 2025 рік [27].

Важливим елементом успішної роботи на місцях є партнерство органів місцевого самоврядування з громадськими організаціями та міжнародними донорами. Саме вони нерідко виступають головними виконавцями програм підтримки, оскільки здатні гнучкіше реагувати на конкретні потреби ветеранів. Залучення громадських ініціатив дозволяє підсилити ті напрями, де місцева влада не має достатньо можливостей – наприклад, у сфері психологічної допомоги, освітніх курсів чи культурних проєктів для ветеранів.

Як підкреслює Cedoss, соціальні послуги мають стати центральним елементом політики підтримки ветеранів війни, тоді як фінансові виплати – лише її складовою [26], що означає те, що громади повинні робити акцент не тільки на матеріальній допомозі, але й на довгострокових інвестиціях у розвиток людського потенціалу: забезпеченні доступу до освіти, перекваліфікації, спорту, культурних і волонтерських ініціатив. Такий підхід сприяє не лише покращенню якості життя ветеранів війни, але й активному розвитку самої громади, адже залучені ветерани стають важливим ресурсом місцевого розвитку.

Отже, соціалізація ветеранів війни є багаторівневим процесом, де держава визначає законодавчі та фінансові рамки, регіони адаптують стратегії до територіальних потреб, а місцеві громади забезпечують безпосередній доступ до послуг. Узгоджена робота всіх рівнів влади є ключем до ефективної інтеграції ветеранів у суспільне життя.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ВETERANІВ ВІЙНИ

2.1 Державна політика України у сфері соціального захисту ветеранів війни: основні програми та механізми

Державна політика України у сфері соціального захисту ветеранів війни в умовах повномасштабної збройної російської агресії набула статусу одного з ключових пріоритетів публічного управління, що зумовлено суттєвим зростанням чисельності ветеранів війни, демобілізованих осіб, членів їхніх сімей, а також родин загиблих і зниклих безвісти Захисників України. За даними аналітичної доповіді Національного інституту стратегічних досліджень, держава стикається не лише з викликом забезпечення соціальних гарантій ветеранів, але й з необхідністю формування системи їх довгострокової соціальної, психологічної та економічної реінтеграції [28]. У цьому контексті соціальний захист ветеранів розглядається не як сукупність окремих пільг чи виплат, а як комплексна державна політика, спрямована на відновлення соціальних ролей, зниження ризиків соціальної ізоляції та забезпечення повноцінної участі ветеранів у суспільному житті.

Нормативно-правову основу державної політики у сфері соціального захисту ветеранів війни становить Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» [9], який визначає базові соціальні, медичні, житлові та трудові гарантії для ветеранів та членів їхніх сімей. Водночас формально закріплені гарантії не завжди трансформуються у реальну доступність послуг, особливо на місцевому рівні, де саме органи публічної влади несуть основне навантаження з практичної реалізації ветеранської політики, що обумовлює необхідність аналізу не лише законодавчих засад, а й управлінських механізмів, програм та інституційної спроможності органів

влади на регіональному та районному рівнях.

На національному рівні державна політика соціального захисту ветеранів війни реалізується через систему програм, що охоплюють матеріальне забезпечення, медичну та психологічну реабілітацію, професійну адаптацію, житлову підтримку та заходи соціальної інтеграції. Зокрема, у звіті щодо соціального захисту ветеранів, підготовленому правозахисними організаціями, наголошується, що найбільш доступними для ветеранів залишаються грошові виплати та пільги, тоді як послуги психологічної реабілітації, перекваліфікації та довгострокового супроводу мають обмежене охоплення і значною мірою залежать від ініціатив місцевої влади (джерело 3). Така ситуація актуалізує роль субнаціонального рівня публічного управління у формуванні реального змісту ветеранської політики. Узагальнені напрями державної політики соціального захисту ветеранів війни наведено у табл. 2.1.

Таблиця 2.1

**Основні напрями державної політики соціального захисту ветеранів
війни**

Напрямок державної політики	Зміст програм і заходів	Основні суб'єкти реалізації
Матеріальне забезпечення	Грошові виплати, пільги, компенсації	Міністерство у справах ветеранів України, Міністерство соціальної політики, сім'ї та єдності України, Пенсійний фонд України
Медична та психологічна реабілітація	Медична допомога, психологічна підтримка, реабілітаційні програми	Міністерство охорони здоров'я, Міністерство у справах ветеранів України, місцева влада
Професійна адаптація	Перекваліфікація, сприяння зайнятості	Державна служба зайнятості, Міністерство у справах ветеранів України
Житлова підтримка	Забезпечення житлом, компенсації	Місцеві органи влади
Соціальна інтеграція	Ветеранські простори, хаби, соціальні проекти	Міністерство у справах ветеранів України, громади

Джерело: узагальнено та систематизовано автором на основі [28; 29]

Дані табл. 2.1 свідчать, що державна політика соціального захисту ветеранів війни в Україні має багатовимірний характер і охоплює як

матеріальні, так і нематеріальні аспекти підтримки. Водночас структура програм демонструє переважання традиційних інструментів соціального захисту, тоді як напрями, пов'язані з соціальною та професійною інтеграцією, значною мірою залежать від організаційної спроможності органів публічної влади на місцях та міжсекторальної взаємодії.

Аналіз національної практики свідчить, що у відповідь на виклики воєнного часу в Україні відбувається активне розгортання інституційної інфраструктури ветеранської політики. Важливим кроком стало створення спеціалізованих підрозділів з питань ветеранської політики у структурах обласних та районних військових адміністрацій, а також у територіальних громадах. Саме ці підрозділи виконують функцію «точки входу» до системи державної підтримки, здійснюючи первинну оцінку потреб, інформаційний супровід і координацію взаємодії між різними суб'єктами соціального захисту. Відповідно до офіційної позиції Міністерства у справах ветеранів України, формування сучасної ветеранської політики передбачає орієнтацію на системний облік і врахування потреб ветеранів та членів їхніх родин, посилення міжвідомчої взаємодії органів публічної влади, а також впровадження принципів адресності та клієнтоорієнтованості у наданні соціальних послуг [29].

Практика діяльності Нікопольської районної військової адміністрації дозволяє конкретизувати загальнонаціональні тенденції та проаналізувати механізми реалізації державної ветеранської політики на районному рівні. Станом на 23.07.2025 року в усіх територіальних громадах Нікопольського району створено окремі відділи або сектори з питань ветеранської політики та затверджено місцеві програми підтримки ветеранів війни, членів їхніх сімей і родин загиблих Захисників України, що свідчить про інституційне закріплення ветеранської політики на місцевому рівні та формування управлінської вертикалі, здатної забезпечувати реалізацію державних рішень.

Важливим інструментом удосконалення доступу до соціальних послуг стало впровадження у центрах надання адміністративних послуг громад

Нікопольського району комплексної послуги «Я – ветеран», яка передбачає надання адміністративних, соціальних та інформаційних сервісів за принципом «єдиного вікна». Такий підхід відповідає рекомендаціям експертного середовища щодо зменшення бюрократичних бар'єрів і спрощення процедур для ветеранів, які часто стикаються з труднощами у навігації між різними інституціями соціального захисту. Впровадження комплексних сервісів дозволяє не лише підвищити ефективність управління, але й сприяє формуванню довіри ветеранів до органів публічної влади.

Внутрішні аналітично-статистичні дані, зібрані у процесі діяльності відділу ветеранської політики Нікопольської РВА, засвідчують значний рівень звернень з боку ветеранів та членів їхніх сімей. Протягом звітної півріччя було опрацьовано понад 100 звернень, при цьому комплексну допомогу отримали 72 родини. Основна тематика звернень стосувалася питань отримання статусу учасника бойових дій, доступу до медичної та психологічної реабілітації, соціальних виплат, навчання, повернення до служби та адаптації у громаді. Така структура звернень корелює з результатами загальнонаціональних досліджень, у яких наголошується, що потреби ветеранів мають комплексний характер і не обмежуються виключно матеріальною складовою.

Особливістю реалізації ветеранської політики на районному рівні є поєднання програмних інструментів із індивідуальним підходом до кожного випадку. Діяльність відділу ветеранської політики Нікопольської РВА включає регулярний особистий прийом ветеранів у зручний для них час і місце, виїзди у територіальні громади, а також функціонування гарячої лінії з тривалим щоденним графіком роботи. Така модель роботи відповідає сучасним підходам до публічного управління, орієнтованого на потреби громадян, та дозволяє компенсувати обмежену мобільність або психологічні бар'єри, з якими стикаються ветерани після повернення з фронту.

Важливим елементом державної політики соціального захисту ветеранів війни є розвиток ветеранської інфраструктури, зокрема створення

ветеранських просторів і хабів. Станом на середину 2025 року у чотирьох територіальних громадах Нікопольського району створено ветеранські простори, а в Нікопольській територіальній громаді функціонує ветеранський хаб, який забезпечує інформаційну, соціальну та психологічну підтримку ветеранів. Згідно з методичними рекомендаціями Міністерства у справах ветеранів України, такі простори розглядаються як ключовий інструмент інтеграції послуг і платформу для міжсекторальної взаємодії [30]. Практика функціонування ветеранських просторів у Нікопольському районі підтверджує висновки аналітичних досліджень про те, що наявність фізичного простору для комунікації та підтримки сприяє зниженню соціальної ізоляції ветеранів, формуванню ветеранських спільнот та підвищенню ефективності програм реінтеграції. Водночас ефективність таких просторів значною мірою залежить від кадрового забезпечення, рівня координації з органами влади та стабільності фінансування, що залишається одним із викликів для місцевого рівня управління.

Суттєвим компонентом державної політики України у сфері соціального захисту ветеранів війни є система державних програм, які мають чітко визначене цільове спрямування та фінансуються за рахунок коштів державного й місцевих бюджетів. За інформацією Національного інституту стратегічних досліджень, у 2023-2025 роках відбулося істотне розширення переліку програмних заходів, спрямованих не лише на матеріальну підтримку ветеранів, але й на їх соціальну та психологічну реінтеграцію [28]. Зокрема, держава поступово переходить від моделі компенсацій і пільг до комплексного підходу, що поєднує соціальний супровід, реабілітацію, професійну адаптацію та підтримку родин ветеранів.

Для характеристики масштабів реалізації державної політики у сфері соціального захисту ветеранів війни доцільно звернутися до офіційних статистичних даних щодо чисельності ветеранів та ветеранок за регіонами України. Просторовий розподіл ветеранського населення дозволяє оцінити потенційне навантаження на систему соціального захисту та обґрунтує

необхідність диференційованого підходу до реалізації державних програм на національному та місцевому рівнях.

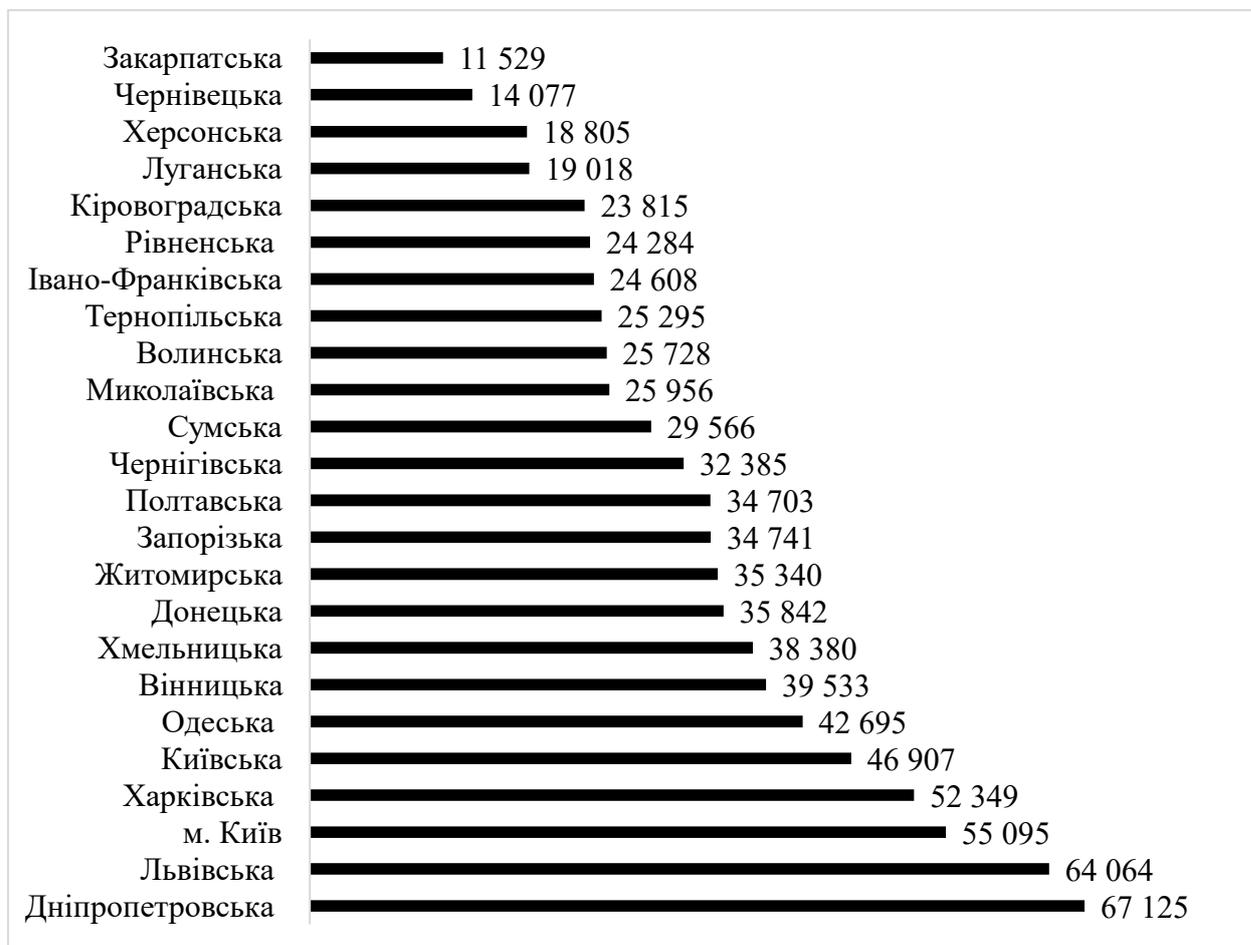

Рис. 2.1 Регіональний розподіл ветеранів війни та ветеранок в Україні станом на 2025 рік, осіб

Джерело: узагальнено автором за даними [31]

За даними рис. 2.1 можемо зробити наступні висновки: спостерігається значна регіональна нерівномірність розподілу ветеранського населення в Україні, що обумовлює різний рівень навантаження на систему соціального захисту в окремих областях. Території з більшою концентрацією ветеранів війни потребують розширеної інституційної інфраструктури, стабільного фінансування та посиленої міжвідомчої координації, тоді як у регіонах з меншою чисельністю ветеранського населення актуалізується питання гнучкої адаптації державних програм до локальних потреб. Така диференціація підтверджує доцільність багаторівневої моделі державної ветеранської

політики, за якої загальнонаціональні стандарти поєднуються з можливістю регіонального налаштування механізмів соціального захисту.

Масштаби потреб у медичній та психологічній реабілітації в Україні в умовах повномасштабної війни підтверджуються офіційними статистичними даними. За інформацією Національної служби здоров'я України, впродовж 2022-2024 років в Україні проведено 93 566 ампутацій, зокрема 31 392 у 2022 році, 32 600 у 2023 році та 29 574 у 2024 році (станом на листопад), при цьому на початок 2025 року загальна кількість таких оперативних втручань перевищила 95 тисяч випадків [32]. Значна частина цих пацієнтів належить до категорії військовослужбовців і ветеранів війни, що безпосередньо впливає на формування державних пріоритетів у сфері соціального захисту.

Паралельно з фізичними травмами спостерігається різке зростання потреби у психологічній допомозі. За експертними оцінками, внаслідок війни психологічної підтримки різного ступеня інтенсивності потребують близько 15 мільйонів осіб, серед яких приблизно 1,8 мільйона становлять військовослужбовці та ветерани війни [33]. Наведені показники свідчать про те, що медична та психологічна реабілітація перестала бути вузькоспеціалізованим напрямом соціальної політики і набула системного значення як один із ключових механізмів відновлення соціальної функціональності ветеранів та їхньої подальшої соціалізації.

Одним із базових механізмів державної політики у сфері соціального захисту ветеранів війни залишаються грошові виплати та пільги, які охоплюють найбільшу частку осіб із відповідним статусом і є чітко врегульованими законодавством [34]. Водночас у структурі державних програм поступово зростає роль нематеріальних інструментів підтримки, спрямованих на відновлення соціальної функціональності ветеранів. Важливе місце в системі державної ветеранської політики займає медична та психологічна реабілітація, яка в умовах війни набула статусу одного з пріоритетних напрямів соціального захисту. Реалізація цього напрямку здійснюється через фінансування реабілітаційних послуг, розвиток

спеціалізованих програм та залучення міжсекторальних партнерств.

Окремими складовими державної політики соціального захисту ветеранів є професійна адаптація, сприяння зайнятості та житлова підтримка, що мають на меті створення умов для економічної самостійності ветеранів та стабілізації їх життєвого становища після завершення військової служби [28; 31]. У межах удосконалення механізмів реалізації ветеранської політики запроваджується інститут фахівців із супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб, а також використовуються інформаційно-комунікаційні заходи, спрямовані на підвищення обізнаності суспільства та формування позитивного образу ветерана [35].

Таким чином, державна політика України у сфері соціального захисту ветеранів війни характеризується комплексним підходом і поєднує нормативно-правові, програмні та інституційні механізми, спрямовані на забезпечення соціальних гарантій і створення умов для соціальної, економічної та психологічної реінтеграції ветеранів. Реалізація цієї політики здійснюється на засадах багаторівневої моделі управління, у межах якої загальнодержавні стандарти та пріоритети доповнюються діяльністю органів публічної влади на регіональному та місцевому рівнях.

2.2 Роль місцевих органів публічної влади у реалізації програм підтримки ветеранів війни

У сучасних умовах державна ветеранська політика України реалізується як багаторівнева система, у якій ключову роль відіграють місцеві органи публічної влади. Саме на рівні територіальних громад, районних та обласних військових адміністрацій відбувається практичне впровадження державних програм підтримки ветеранів війни, членів їхніх сімей, а також родин загиблих і зниклих безвісти Захисників України. У контексті децентралізаційних реформ роль місцевого рівня управління суттєво посилилася, оскільки громади отримали не лише додаткові повноваження, а й інструменти для

адаптації державної політики до конкретних соціальних потреб ветеранів на своїй території [36].

Аналітичні дослідження свідчать, що ефективність реалізації програм підтримки ветеранів значною мірою залежить від інституційної спроможності органів місцевого самоврядування, рівня міжвідомчої координації та здатності забезпечити комплексний підхід до надання послуг [37]. На відміну від центрального рівня, який формує нормативно-правові засади та загальні стандарти ветеранської політики, місцеві органи публічної влади безпосередньо взаємодіють з ветеранами, здійснюють первинну оцінку їхніх потреб та організують доступ до соціальних, адміністративних, медичних і реабілітаційних послуг.

Відповідно до підходів, що застосовуються Міністерством у справах ветеранів України, реалізація ветеранської політики на місцевому рівні передбачає створення спеціалізованих управлінських структур або визначення відповідальних посадових осіб у складі органів місцевого самоврядування та військових адміністрацій. За даними профільних аналітичних матеріалів, станом на 2024-2025 роки в Україні спостерігається тенденція до розширення мережі таких структур, що забезпечують інституційне закріплення ветеранської політики в громадах [37; 38].

Одним із ключових інструментів реалізації програм підтримки ветеранів на місцевому рівні є впровадження принципу наближеності соціальних послуг до їх безпосереднього отримувача. Сутність цього підходу полягає у мінімізації адміністративних, територіальних та психологічних бар'єрів для ветеранів шляхом перенесення основних сервісів на рівень громади. У межах реалізації зазначеного принципу органи місцевого самоврядування беруть активну участь у розбудові центрів надання адміністративних послуг із розширеним функціоналом для ветеранів, забезпечують організацію роботи фахівців із супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб, а також сприяють розвитку ветеранських просторів як важливих елементів соціальної інфраструктури громади [36; 38].

Зазначені інституційні рішення дозволяють поєднувати адміністративні, соціальні та консультативні послуги в межах єдиного простору, що відповідає сучасним підходам до клієнтоорієнтованого публічного управління. Водночас участь місцевих органів публічної влади у впровадженні принципу наближеності сприяє формуванню більш довірливих відносин між ветеранами та владними інституціями, що є важливим чинником успішної реалізації державної ветеранської політики на практиці. Місцеві органи публічної влади відіграють визначальну роль у створенні інституційної основи для реалізації програм підтримки ветеранів. Розширення мережі фахівців супроводу та ветеранських просторів свідчить про перехід від формального виконання державних програм до більш клієнтоорієнтованої моделі взаємодії з ветеранами, у межах якої враховуються індивідуальні потреби та життєві обставини отримувачів послуг.

Окрему роль у реалізації ветеранської політики на місцевому рівні відіграють ветеранські простори та хаби, які розглядаються як мультифункціональні платформи для надання соціальних, інформаційних та психологічних послуг. За даними аналітичних оглядів, такі простори функціонують як осередки комунікації між ветеранами, органами влади та громадськими організаціями, сприяючи соціальній інтеграції ветеранів у громади [6]. При цьому ініціаторами створення ветеранських просторів у більшості випадків виступають саме органи місцевого самоврядування за підтримки державних програм і міжнародних партнерів [38].

Важливим аспектом діяльності місцевих органів публічної влади є також їх участь у реалізації програм медичної та психологічної реабілітації ветеранів. Хоча стратегічне планування та фінансування таких програм здійснюється на національному рівні, саме громади забезпечують організаційний супровід, інформування ветеранів та координацію з закладами охорони здоров'я, що дозволяє інтегрувати реабілітаційні послуги у загальну систему соціального захисту на місцях [40].

Водночас участь місцевих органів публічної влади у реалізації програм

медичної та психологічної реабілітації ветеранів має переважно координаційний та організаційний характер. Як зазначається в аналітичних матеріалах Національного інституту стратегічних досліджень, органи місцевого самоврядування не є основними розпорядниками фінансових ресурсів у сфері реабілітації, проте саме вони забезпечують доступність таких послуг для ветеранів шляхом інформування, спрямування, організації транспортної доступності та взаємодії з медичними закладами різних рівнів [40]. У цьому контексті роль місцевої влади полягає у зниженні бар'єрів доступу до послуг, що є особливо важливим для ветеранів, які проживають у сільській місцевості або віддалених громадах.

Аналітичні дослідження також підкреслюють, що ефективність реалізації ветеранських програм на місцевому рівні значною мірою залежить від рівня міжсекторальної взаємодії. Місцеві органи публічної влади виступають координаторами співпраці між державними установами, закладами охорони здоров'я, центрами зайнятості, громадськими та благодійними організаціями. Такий підхід дозволяє формувати комплексні маршрути підтримки ветеранів, поєднуючи адміністративні, соціальні та реабілітаційні інструменти [6].

Важливим напрямом діяльності органів місцевого самоврядування є також фінансування та реалізація місцевих програм підтримки ветеранів, які доповнюють загальнодержавні заходи. За інформацією профільних аналітичних оглядів, у багатьох громадах ухвалюються окремі цільові програми, що передбачають надання матеріальної допомоги, компенсацію вартості лікування, транспортних послуг, забезпечення тимчасовим житлом або підтримку ветеранських громадських ініціатив [37]. Показовим прикладом участі місцевих органів публічної влади у реалізації програм підтримки ветеранів є адаптація загальнодержавної іпотечної програми «ЄОселя» на регіональному рівні. У 2025 році в десяти регіонах України органами місцевої влади було запроваджено додаткові програми часткової компенсації відсоткової ставки за іпотечними кредитами для військовослужбовців та

ветеранів війни. Зокрема, Полтавська обласна військова адміністрація передбачила компенсацію 3% річних за іпотечними кредитами для військовослужбовців Збройних сил України за контрактом, ветеранів війни, учасників бойових дій та осіб з інвалідністю внаслідок війни в межах програми «ЄОселя». Аналогічні програми місцевого співфінансування реалізуються у Сумській, Харківській, Закарпатській, Одеській, Львівській, Чернівецькій, Миколаївській областях, а також у містах Кривий Ріг і Тернопіль. За наявними даними, станом на середину 2025 року місцевими програмами компенсації в межах «ЄОселі» скористалися понад тисяча позичальників, що свідчить про практичну залученість органів місцевого самоврядування до вирішення житлових проблем ветеранів та ефективність механізмів поєднання державних і місцевих фінансових ресурсів [41].

Разом із тим, аналіз наявних практик засвідчує суттєву нерівномірність спроможності територіальних громад у реалізації ветеранської політики. Більш фінансово спроможні громади мають можливість запроваджувати ширший спектр програм і сервісів, тоді як громади з обмеженими ресурсами часто зосереджуються на мінімальному наборі заходів або виконанні лише обов'язкових функцій. У дослідженнях наголошується, що така ситуація формує ризик територіальної диференціації доступу ветеранів до соціальної підтримки, що потребує додаткових механізмів горизонтального та вертикального вирівнювання [37; 38].

Важливим напрямом посилення інституційної спроможності органів місцевого самоврядування у сфері ветеранської політики є реалізація спеціалізованих програм навчально-методичної підтримки. Показовим прикладом такої ініціативи є Програма підтримки «Впровадження моделі підтримки ветеранів війни та членів їх сімей у громаді», започаткована у 2024 році в межах Програми «U-LEAD з Європою». У межах зазначеної ініціативи участь у пілотному впровадженні моделі підтримки ветеранів взяли 10 територіальних громад з різних регіонів України. Метою програми стало підвищення рівня професійної компетентності посадових осіб органів

місцевого самоврядування щодо впровадження структурованих управлінських рішень у сфері соціального захисту, реабілітації, психологічної підтримки та соціально-професійної адаптації ветеранів війни та членів їхніх сімей [42]. Програма передбачала проведення серії навчальних семінарів, тренінгів і надання консультативної підтримки громадам, що дозволило систематизувати повноваження органів місцевого самоврядування у сфері ветеранської політики та сформувані практичні алгоритми реалізації моделей «єдиного вікна ветерана», створення ветеранських просторів і спеціалізованих структурних підрозділів у громадах [42]. Зазначений приклад ілюструє перехід від фрагментарного виконання окремих заходів до впровадження комплексних управлінських моделей підтримки ветеранів на місцевому рівні.

Окремої уваги заслуговує управлінський аспект діяльності місцевих органів публічної влади, зокрема кадрове забезпечення ветеранської політики. Запровадження інституту фахівців із супроводу ветеранів розглядається експертним середовищем як один із найбільш ефективних механізмів підвищення якості надання послуг. Водночас у ряді громад спостерігаються проблеми з укомплектованістю таких посад, високим навантаженням на одного фахівця та обмеженими можливостями для професійного навчання і підвищення кваліфікації [39], що свідчить про необхідність подальшого інституційного розвитку даного напрямку на місцевому рівні.

Важливим кількісним індикатором участі місцевих органів публічної влади у реалізації програм підтримки ветеранів є обсяги фінансування відповідних заходів з місцевих бюджетів. За даними аналітичних оглядів з питань децентралізації та ветеранської політики, у 2023-2024 роках більшість територіальних громад України передбачали у своїх бюджетах окремі видатки на підтримку ветеранів війни та членів їхніх сімей, при цьому характер і масштаби таких видатків істотно різнилися залежно від фінансової спроможності громади [37; 39]. Найчастіше місцеві програми фінансували матеріальну допомогу, компенсацію вартості лікування та реабілітації, оплату транспортних послуг і підтримку діяльності ветеранських просторів.

За інформацією профільних експертних досліджень, у середньому частка видатків місцевих бюджетів на ветеранські програми коливалася в межах 0,3-1,5 % загального обсягу видатків громади, при цьому у великих міських та фінансово спроможних громадах цей показник був суттєво вищим, ніж у сільських і малих територіальних громадах [37]. Така диференціація підтверджує, що реальна роль місцевих органів публічної влади у реалізації ветеранської політики визначається не лише формальними повноваженнями, а й ресурсною базою конкретної громади.

Окремим напрямом діяльності органів місцевого самоврядування є організація надання адміністративних і соціальних послуг ветеранам через мережу центрів надання адміністративних послуг. За даними Міністерства у справах ветеранів України та платформи «Децентралізація», у 2024 році понад 70% ЦНАПів України були залучені до надання адміністративних послуг ветеранам війни за принципом «єдиного вікна», що включає консультації, прийом документів і супровід звернень [36; 39], що свідчить про суттєвий внесок місцевих органів публічної влади у спрощення процедур доступу ветеранів до державних сервісів.

Аналітичні матеріали також фіксують зростання кількості місцевих програм, орієнтованих на розвиток ветеранських просторів і підтримку ветеранських громадських ініціатив. Станом на 2024 рік ветеранські простори функціонували більш ніж у 300 громадах, при цьому близько двох третин із них були створені або співфінансувалися саме за рахунок коштів місцевих бюджетів [38]. Така статистика підтверджує, що місцеві органи публічної влади виступають не лише виконавцями державної політики, а й активними ініціаторами інституційних рішень у сфері соціальної підтримки ветеранів.

Разом із тим кількісні показники діяльності місцевих органів публічної влади вказують на наявність системних обмежень. Зокрема, за результатами експертних опитувань, у понад 40% територіальних громад фахівці із супроводу ветеранів поєднують виконання декількох функцій, що знижує інтенсивність індивідуальної роботи з ветеранами та обмежує можливості

комплексного супроводу [39]. Крім того, у громадах з невеликою чисельністю населення часто відсутні спеціалізовані програми підтримки, а реалізація ветеранської політики зводиться до виконання мінімально необхідних адміністративних процедур.

Таким чином, місцеві органи публічної влади є ключовими суб'єктами реалізації програм підтримки ветеранів війни, забезпечуючи практичну доступність соціальних, адміністративних та реабілітаційних послуг. Водночас рівень ефективності цієї діяльності суттєво варіюється залежно від фінансової спроможності громади, кадрового забезпечення та якості міжсекторальної взаємодії.

2.3 Аналіз статистичних показників соціалізації ветеранів війни: проблеми та тенденції

Процес соціалізації ветеранів війни є складним багатовимірним явищем, що охоплює економічну, соціальну, психологічну та громадянську інтеграцію осіб, які повернулися з військової служби до цивільного життя. В умовах повномасштабної війни в Україні кількісні параметри ветеранської спільноти суттєво зросли, що актуалізує потребу у статистичному аналізі кількісних показників соціалізації ветеранів, зокрема рівня зайнятості, матеріального становища, доступу до соціальних послуг, показників психологічного благополуччя та суспільної інтеграції. За даними аналітичних досліджень, соціалізація ветеранів має нерівномірний характер і значною мірою залежить від поєднання індивідуальних чинників та ефективності державної і місцевої політики підтримки [43; 44]. Для оцінки соціально-демографічних передумов соціалізації важливим є аналіз кількісної вікової структури ветеранської спільноти, що наведений на рис. 2.1.

Аналіз вікової структури ветеранів війни, представлених на рис. 2.2, засвідчує переважання осіб старших вікових груп у загальній структурі ветеранської спільноти, що свідчить про те, що значна частина ветеранів

перебуває на етапі життєвого циклу, який характеризується підвищеними потребами у соціальному захисті, медичному та психологічному супроводі, а також обмеженими можливостями активної участі у ринку праці.

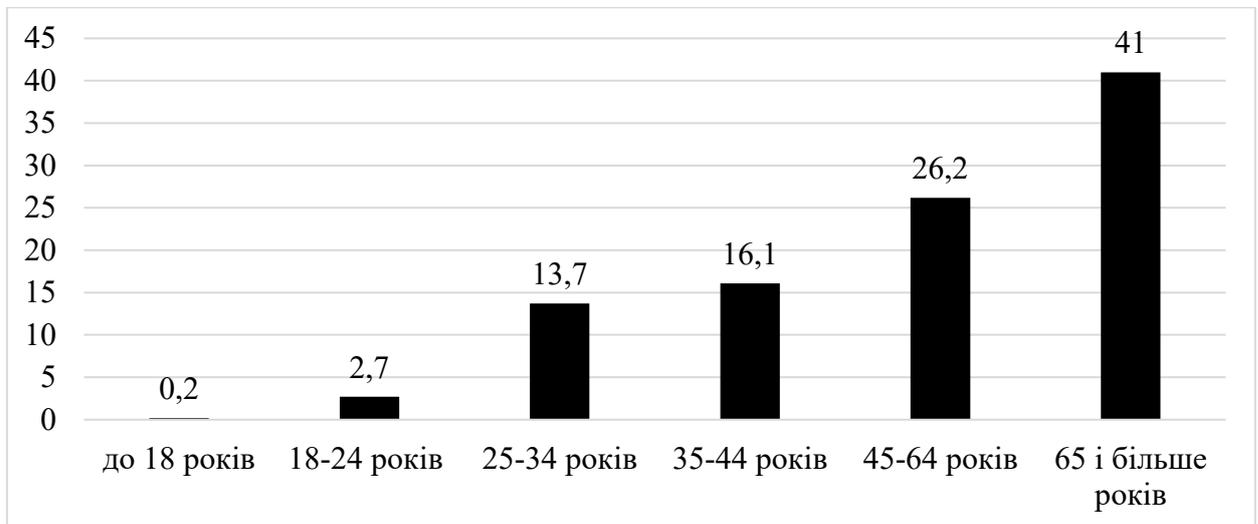

Рис. 2.2 Вікова структура ветеранів війни станом на 2025 рік, %

Джерело: сформовано автором за даними [31]

Така вікова структура об'єктивно ускладнює процес соціалізації та потребує спеціально адаптованих механізмів державної і місцевої підтримки. Водночас у складі ветеранської спільноти представлена помітна група осіб працездатного віку, для яких актуальними є питання професійної реалізації, перекваліфікації, працевлаштування та підприємницької діяльності. Наявність цієї категорії ветеранів формує потенціал для їх економічної та громадянської інтеграції за умови ефективного функціонування програм зайнятості та соціального супроводу. Таким чином, вікова структура ветеранів війни підтверджує необхідність диференційованого підходу до соціалізації, що поєднує заходи соціального захисту для осіб старшого віку та інструменти активної інтеграції для ветеранів працездатної вікової групи.

Подальший статистичний аналіз показників соціалізації ветеранів війни доцільно зосередити на оцінці актуальних потреб ветеранів та ступеня їх задоволення на момент проведення досліджень, адже саме ці показники дозволяють виявити ключові проблемні зони соціалізації та оцінити

ефективність наявних механізмів державної і місцевої підтримки. На рис. 2.3 наведено структуру актуальних потреб ветеранів війни.

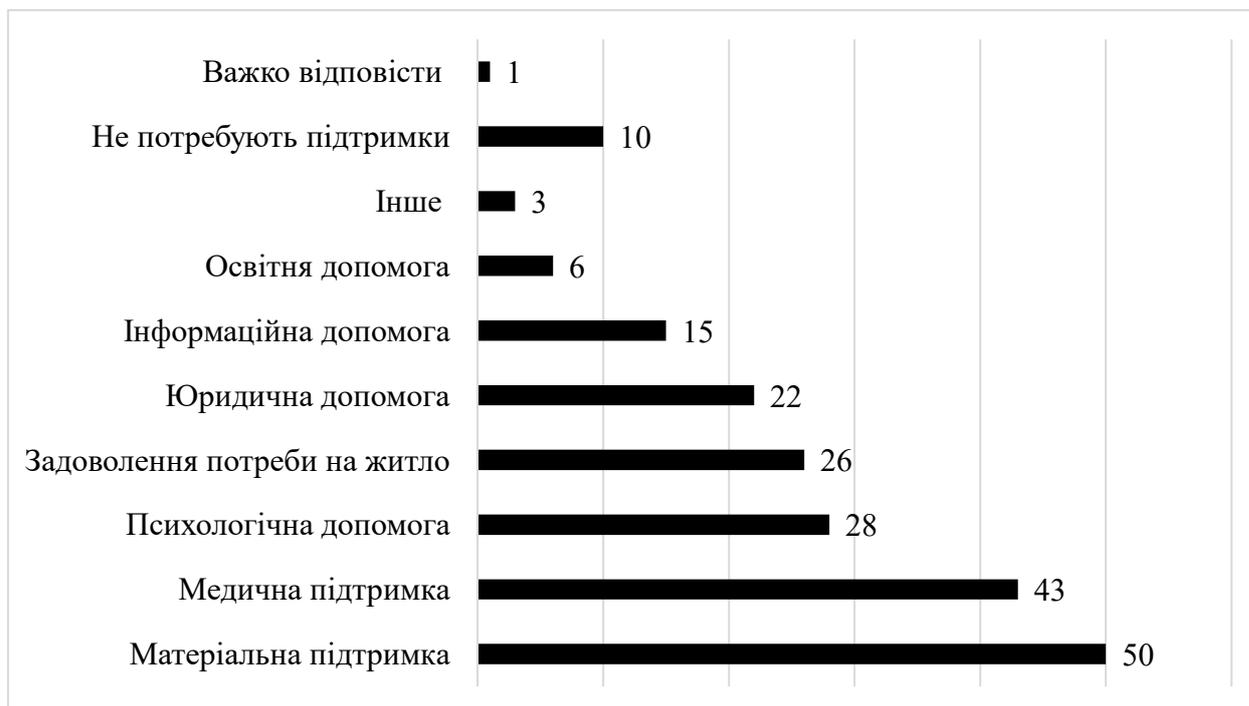

Рис. 2.3 Структура актуальних потреб ветеранів війни у 2025 році, %

Джерело: сформовано автором за даними [45]

За даними рис. 2.3 можемо зробити висновок, що у структурі потреб ветеранів війни домінують базові напрями соціального захисту, насамперед матеріальна та медична підтримка, що свідчить про збереження високого рівня соціально-економічної та медичної вразливості значної частини ветеранської спільноти навіть після завершення активної фази військової служби. Водночас істотна частка відповідей, пов'язаних із потребою у психологічній допомозі та забезпеченні житлом, вказує на те, що проблеми соціалізації мають не лише фінансовий, а й довгостроковий адаптаційний характер. Звертає на себе увагу також запит на юридичну та інформаційну підтримку, що свідчить про складність доступу ветеранів до системи соціальних гарантій, адміністративних процедур і програм підтримки. Невисока частка респондентів, які зазначили відсутність потреби у будь-якій підтримці,

підтверджує висновок про те, що для більшості ветеранів процес соціалізації залишається незавершеним і потребує комплексного супроводу. Таким чином, структура задекларованих потреб демонструє багатовимірність проблем соціалізації ветеранів війни та підкреслює необхідність поєднання матеріальних, медичних і нематеріальних інструментів підтримки.

Працевлаштування ветеранів війни є одним із ключових компонентів їх соціалізації, оскільки стабільна зайнятість забезпечує не лише матеріальну самостійність, а й сприяє відновленню соціальних ролей, формуванню відчуття корисності та включеності у життя громади. Наявність роботи виступає важливим чинником психологічної стабільності ветеранів, знижує ризики соціальної ізоляції, маргіналізації та тривалого перебування у стані залежності від соціальної допомоги. Водночас ефективна інтеграція ветеранів у цивільний ринок праці має принципове значення і з точки зору суспільного розвитку, оскільки дозволяє використовувати набутий під час військової служби людський та професійний потенціал.

Разом із тим результати сучасних статистичних і соціологічних досліджень свідчать, що процес працевлаштування ветеранів і ветеранок супроводжується низкою стійких бар'єрів, які істотно ускладнюють їх повернення до економічно активного життя. Ці бар'єри мають комплексний характер і поєднують у собі медичні, психологічні, соціально-економічні та інституційні чинники. Зокрема, негативний вплив на зайнятість ветеранів мають наслідки поранень і хронічних захворювань, психологічні труднощі адаптації до цивільного середовища, невідповідність цивільних вакансій наявному професійному досвіду, а також обмежена готовність роботодавців враховувати специфічні потреби цієї категорії працівників.

Крім того, для значної частини ветеранів характерною є необхідність зміни або суттєвої трансформації професійної траєкторії, що потребує додаткового навчання, перекваліфікації та супроводу з боку державних інституцій і служб зайнятості. Недостатній рівень інформованості про наявні програми підтримки, складність адміністративних процедур і фрагментарність

політики сприяння зайнятості також посилюють труднощі інтеграції ветеранів у ринок праці. У сукупності ці чинники формують системні перешкоди, які гальмують процес соціалізації та зумовлюють потребу у цілеспрямованому аналізі структури бар'єрів працевлаштування ветеранів війни. Саме з цією метою на рис. 2.4 представлено розподіл основних перешкод, з якими стикаються ветерани та ветеранки під час працевлаштування.

Аналіз структури перешкод працевлаштування ветеранів війни, представлених на рис. 2.4, свідчить про домінування факторів, пов'язаних із матеріально-економічними та медико-психологічними обмеженнями. Найбільш поширеними бар'єрами є невідповідність рівня заробітної плати базовим потребам ветеранів, а також проблеми з фізичним здоров'ям, що істотно знижують конкурентоспроможність на ринку праці та обмежують вибір можливих форм зайнятості. Вагомою перешкодою залишається і психоемоційний стан ветеранів, який ускладнює процес адаптації до цивільного робочого середовища та знижує готовність до активного пошуку роботи.

Разом із цим статистика засвідчує наявність структурних проблем, пов'язаних із людським капіталом. Втрата професійних навичок за час військової служби, брак актуального досвіду та теоретичних знань формують потребу у системних програмах перекваліфікації та професійного навчання ветеранів. Такі фактори особливо актуальні для осіб, які тривалий час перебували поза цивільним ринком праці або змушені змінювати професійну спеціалізацію через стан здоров'я.

Окремої уваги заслуговує проблема дискримінації ветеранів під час працевлаштування, яка залишається суттєвим соціальним бар'єром і свідчить про недостатній рівень готовності частини роботодавців до інтеграції цієї категорії працівників. Додатковими обмежувальними чинниками виступають непристосованість робочих місць, недостатній рівень інклюзивності інфраструктури та труднощі, пов'язані з пересуванням у міському та сільському просторі, що особливо актуально для ветеранів з інвалідністю

внаслідок війни. Узагальнюючи, можемо констатувати, що перешкоди працевлаштування ветеранів мають багатofакторний характер і поєднують економічні, медичні, психологічні та соціально-інституційні складові, що підтверджує необхідність комплексного підходу до політики зайнятості ветеранів, який має включати не лише стимулювання роботодавців, а й розвиток програм реабілітації, професійної адаптації, перекваліфікації та забезпечення інклюзивного середовища, що безпосередньо впливає на успішність процесу соціалізації ветеранів війни.

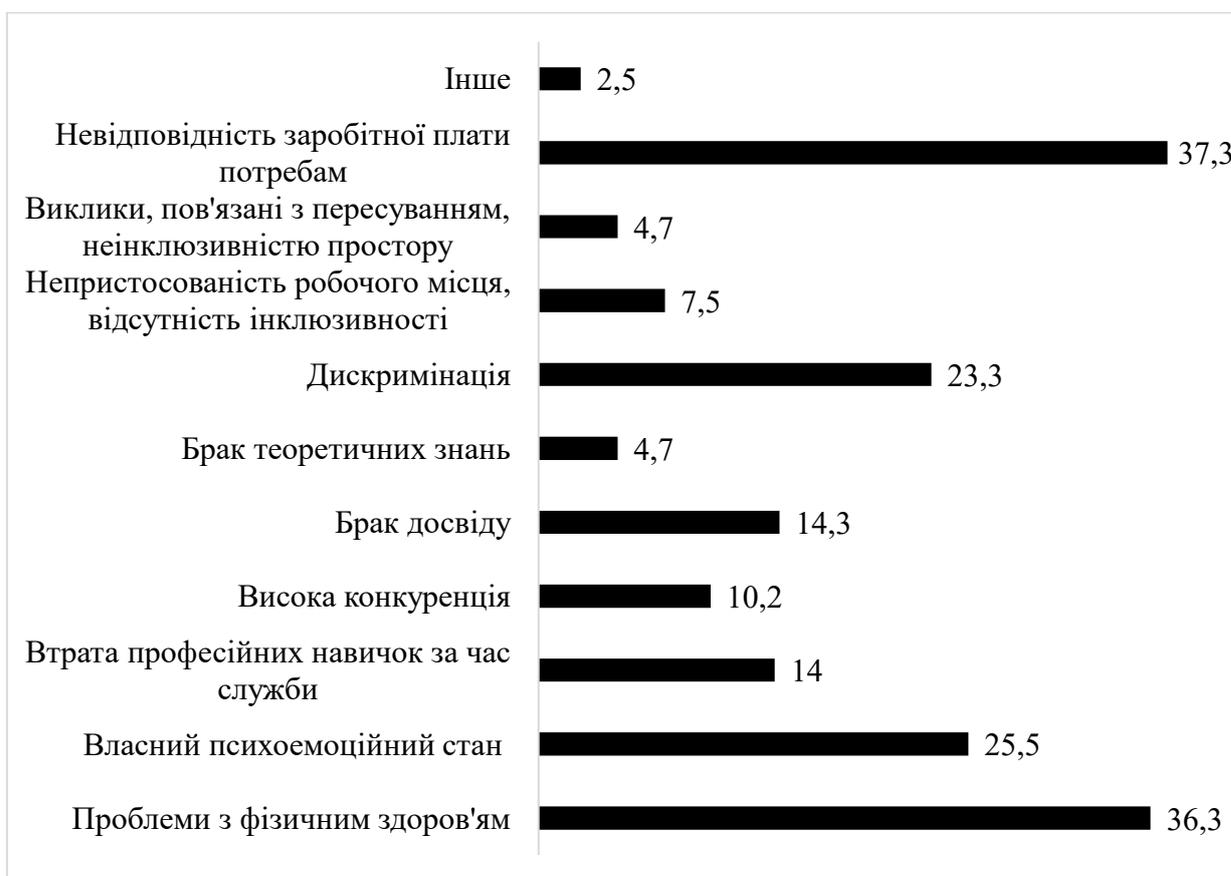

Рис. 2.4 Розподіл основних перешкод, з якими стикаються ветерани та ветеранки під час працевлаштування у квітні-травні 2025 року, %

Джерело: сформовано автором за даними [46]

Окрім економічної інтеграції, важливим виміром соціалізації ветеранів війни є їх психологічне благополуччя та рівень соціальної адаптації у повсякденному житті. За результатами всеукраїнських соціологічних досліджень, значна частина ветеранів і ветеранок після повернення з військової служби стикається з емоційним виснаженням, підвищеним рівнем

тривожності, труднощами у міжособистісній комунікації та адаптації до мирного ритму життя [43; 45]. Ці фактори безпосередньо впливають не лише на стан психічного здоров'я, а й на готовність ветеранів до активної участі у соціально-економічному та громадському житті.

Статистичні дані свідчать, що попри зростання запиту на психологічну допомогу, рівень фактичного охоплення ветеранів відповідними послугами залишається обмеженим. Частина респондентів зазначає складність доступу до фахових спеціалістів, недостатню поінформованість про можливості безоплатної психологічної підтримки, а також недовіру до якості наявних сервісів [43]. У поєднанні з поширеними стигматизуючими уявленнями щодо звернення по психологічну допомогу це створює додаткові бар'єри соціалізації та підвищує ризик соціальної ізоляції окремих груп ветеранів.

Важливим показником соціалізації ветеранів війни є також рівень їх залученості до громадського життя та взаємодії з місцевими спільнотами. За даними соціологічних опитувань, значна частина ветеранів виявляє готовність до участі у діяльності ветеранських організацій, громадських ініціатив, волонтерських рухів або консультативних органів при органах влади [45]. Водночас фактичний рівень такої участі суттєво нижчий за задекларовані наміри, що зумовлено як індивідуальними обмеженнями (стан здоров'я, зайнятість, емоційне вигорання), так і інституційними чинниками – відсутністю чітких механізмів залучення ветеранів до процесів прийняття рішень на місцевому рівні.

Окремої уваги заслуговує питання довіри ветеранів до державних та місцевих інституцій, яке також виступає індикатором успішності соціалізації. Аналітичні матеріали фіксують, що рівень довіри ветеранів до органів публічної влади є неоднорідним і значною мірою залежить від особистого досвіду отримання соціальних послуг, участі у програмах підтримки та якості комунікації з представниками влади [44; 45]. Негативний досвід взаємодії з бюрократичними процедурами, затягування розгляду звернень або

формальний підхід до вирішення проблем знижують мотивацію ветеранів до подальшої соціальної активності та посилюють відчуття відчуженості.

Сучасні тенденції також свідчать про наявність регіональних диспропорцій у показниках соціалізації ветеранів війни. Ветерани, які проживають у великих містах або фінансово спроможних громадах, як правило, мають ширший доступ до програм працевлаштування, реабілітації, психологічної підтримки та ветеранських просторів, ніж мешканці малих громад і сільської місцевості [43; 44], що формує нерівні стартові умови для соціалізації та актуалізує проблему територіальної диференціації доступу до соціальних послуг.

Узагальнюючи, можемо виділити низку ключових тенденцій у процесі соціалізації ветеранів війни в Україні. По-перше, соціалізація має виразно багатовимірний характер і не може бути зведена виключно до матеріального забезпечення або формального працевлаштування. По-друге, попри наявність розгалуженої системи державних і місцевих програм підтримки, значна частина ветеранів продовжує відчувати незадоволені потреби у сферах зайнятості, психологічного здоров'я, житлового забезпечення та соціальної інтеграції. По-третє, ефективність соціалізації істотно залежить від якості інституційної взаємодії, доступності послуг на місцевому рівні та рівня залученості ветеранів до суспільного життя.

Таким чином, статистичні показники соціалізації ветеранів війни свідчать про наявність стійких проблем і водночас окреслюють потенційні напрями удосконалення державної та місцевої політики. Виявлені тенденції підтверджують необхідність переходу від фрагментарних заходів підтримки до комплексних моделей соціалізації, які поєднують економічну інтеграцію, психологічний супровід, розвиток людського капіталу та активне залучення ветеранів до життя громад. Саме ці аспекти мають стати основою для формування практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності ролі органів публічної влади у соціалізації ветеранів війни, що буде розглянуто у наступному розділі магістерської роботи.

РОЗДІЛ 3

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ У СФЕРІ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ

3.1 Впровадження комплексної моделі соціалізації ветеранів війни на рівні громади

У сучасних умовах повномасштабної війни та післявоєнного відновлення України соціалізація ветеранів війни набуває стратегічного значення для розвитку територіальних громад і забезпечення соціальної стійкості держави в цілому. Як показав аналіз, здійснений у попередньому розділі, наявні механізми підтримки ветеранів мають фрагментарний характер і часто не забезпечують комплексного вирішення соціально-економічних, психологічних та інтеграційних проблем. У цьому контексті особливої актуальності набуває формування комплексної моделі соціалізації ветеранів війни саме на рівні громади як базової ланки публічного управління.

Територіальна громада є ключовим простором повсякденного життя ветеранів після демобілізації, де відбувається їх повернення до цивільних соціальних ролей, відновлення трудової активності, налагодження соціальних зв'язків і взаємодія з інституціями влади [47]. За оцінками експертів, саме локальний рівень управління має найбільший потенціал для індивідуалізації підходів до соціалізації ветеранів, урахування специфіки потреб конкретних осіб та адаптації державної політики до реальних умов життя громади [48].

Разом із тим аналіз практик ветеранської політики в територіальних громадах України свідчить про відсутність єдиного системного підходу до організації процесів соціалізації. У більшості громад реалізація заходів підтримки ветеранів зводиться до виконання окремих адміністративних функцій або надання разових видів матеріальної допомоги, без належної координації між соціальними, медичними, освітніми та економічними

інструментами підтримки [48; 49]. Такий підхід не дозволяє забезпечити сталу інтеграцію ветеранів у життя громади та не сприяє повноцінному використанню їх потенціалу.

У зв'язку з цим доцільним є впровадження комплексної моделі соціалізації ветеранів війни на рівні громади, яка розглядається як система взаємопов'язаних управлінських, соціальних та інституційних механізмів, спрямованих на забезпечення економічної самостійності, психологічного благополуччя та соціальної інтеграції ветеранів [50]. Така модель має ґрунтуватися на принципах клієнтоорієнтованості, міжсекторальної взаємодії, доступності послуг і безперервності соціального супроводу. Ключовою особливістю запропонованої моделі є її інтеграційний характер, що передбачає поєднання кількох взаємодоповнюючих блоків: організаційно-управлінського, соціально-економічного, медико-психологічного та громадянського. Кожен із зазначених блоків виконує окремі функції, але водночас є складовою єдиного механізму соціалізації ветеранів у межах громади.

Організаційно-управлінський блок комплексної моделі має забезпечувати інституційну основу реалізації ветеранської політики на місцевому рівні. Йдеться про створення або визначення в структурі органів місцевого самоврядування відповідальних підрозділів чи посадових осіб, уповноважених на координацію заходів соціалізації ветеранів. За результатами досліджень, наявність таких інституцій значно підвищує ефективність взаємодії між ветеранами та органами влади, знижує адміністративні бар'єри та сприяє формуванню довіри до публічних інституцій [49; 51].

Важливою складовою цього блоку є впровадження принципу «єдиного вікна ветерана» на рівні громади, що дозволяє централізувати доступ до адміністративних, соціальних та консультаційних послуг. Практика функціонування таких моделей у пілотних громадах засвідчує, що концентрація сервісів у межах одного простору зменшує ризик дублювання

функцій і забезпечує безперервність соціального супроводу ветеранів [48].

Соціально-економічний блок комплексної моделі соціалізації ветеранів війни має бути орієнтований передусім на забезпечення економічної самостійності та зниження залежності ветеранів від соціальної допомоги [52]. Як продемонстрував статистичний аналіз, працевлаштування залишається одним із найбільш проблемних аспектів соціалізації, що потребує активної участі органів місцевого самоврядування у формуванні локальної політики зайнятості ветеранів.

У межах цього блоку доцільним є запровадження на рівні громади програм сприяння працевлаштуванню ветеранів, які поєднують співпрацю з місцевими роботодавцями, професійну орієнтацію, перекваліфікацію та підтримку ветеранського підприємництва. Досвід реалізації регіональних ініціатив свідчить, що найбільш ефективними є ті програми, які враховують реальну структуру місцевого ринку праці та специфіку фізичних і психологічних обмежень ветеранів [51].

Окрему роль у соціально-економічному блоці комплексної моделі соціалізації ветеранів війни відіграє підтримка самозайнятості та розвитку малого і середнього ветеранського підприємництва. Підприємницька діяльність для ветеранів є не лише джерелом доходу, а й інструментом відновлення економічної автономії, професійної самореалізації та соціальної адаптації до умов мирного життя. Як засвідчують матеріали Міністерства у справах ветеранів України, в Україні вже функціонує низка державних програм підтримки ветеранського підприємництва, зокрема грантові програми в межах ініціатив «єРобота», спеціальні конкурси Українського ветеранського фонду, а також програми мікрофінансування і навчальної підтримки для започаткування та розвитку власної справи [53].

У цьому контексті органи місцевого самоврядування можуть відігравати активну роль у посиленні ефективності таких програм шляхом їх адаптації до потреб конкретної громади. Зокрема, доцільним є створення на місцевому рівні консультаційних центрів для ветеранів-підприємців, які надаватимуть

допомогу з підготовки бізнес-планів, подання заявок на гранти, бухгалтерського супроводу та юридичного консультування. Окрім цього, громади можуть запроваджувати власні програми мікрогрантів, часткової компенсації відсоткових ставок за кредитами або пільгові умови оренди комунального майна для ветеранського бізнесу. Використання інструментів підтримки ветеранського підприємництва на місцевому рівні дозволяє не лише підвищити рівень зайнятості ветеранів, а й стимулює розвиток місцевої економіки, створення нових робочих місць та формування позитивного соціального іміджу ветерана як активного суб'єкта економічних процесів. Таким чином, підтримка самозайнятості та підприємницьких ініціатив ветеранів має розглядатися як стратегічний елемент комплексної моделі соціалізації, що поєднує індивідуальні потреби ветеранів із довгостроковими цілями розвитку територіальних громад.

Медико-психологічний блок комплексної моделі соціалізації ветеранів війни спрямований на відновлення фізичного та психічного здоров'я як передумови успішної інтеграції у цивільне життя. Як засвідчують дослідження, значна частина ветеранів потребує тривалого психологічного супроводу та реабілітації, однак доступ до таких послуг на місцевому рівні залишається обмеженим [48; 49]. У межах запропонованої моделі громада має виконувати функцію координатора між закладами охорони здоров'я, соціальними службами та недержавними організаціями, що надають психологічну допомогу ветеранам. Важливим є також розвиток локальних програм психосоціальної підтримки, зокрема груп взаємодопомоги, кризових консультацій і сімейного консультування, які дозволяють знизити рівень соціальної ізоляції ветеранів та їхніх родин.

Окремої уваги в комплексній моделі потребує громадянський блок, що охоплює залучення ветеранів до суспільного життя громади, участь у громадських ініціативах, консультативних органах та процесах прийняття рішень. Активна громадянська позиція ветеранів розглядається не лише як показник успішної соціалізації, а й як ресурс розвитку місцевого

самоврядування. Практика функціонування ветеранських рад, дорадчих органів і громадських платформ за участю ветеранів демонструє позитивний вплив на рівень довіри до влади та соціальну згуртованість громад [47; 49].

Таким чином, формування комплексної моделі соціалізації ветеранів війни на рівні громади передбачає перехід від розрізнених заходів підтримки до системного управлінського підходу, який поєднує організаційні, економічні, медико-психологічні та громадянські інструменти. Реалізація такої моделі дозволить підвищити ефективність діяльності органів публічної влади, зменшити соціальні ризики та створити передумови для повноцінної інтеграції ветеранів у життя територіальних громад.

Практична реалізація комплексної моделі соціалізації ветеранів війни на рівні громади потребує чітко структурованого механізму впровадження, який забезпечує послідовність управлінських рішень, узгодженість дій різних суб'єктів та сталість досягнутих результатів. У цьому контексті доцільно розглядати впровадження моделі як поетапний процес, що охоплює діагностичний, організаційний, реалізаційний та оціночний етапи.

На діагностичному етапі ключовим завданням органів місцевого самоврядування є формування актуальної соціальної карти ветеранської спільноти громади. Йдеться про систематизований облік ветеранів війни, членів їхніх сімей та родин загиблих, із фіксацією основних соціально-економічних, медичних і психологічних потреб. Як засвідчують дослідження, відсутність якісних локальних даних є однією з головних причин неефективності ветеранських програм на місцевому рівні [48; 49]. Саме тому громади мають переходити від формального реєстрування статусу ветерана до комплексної оцінки індивідуальних потреб, що дозволить персоналізувати подальші заходи підтримки.

Організаційний етап передбачає створення інституційних умов для реалізації комплексної моделі. На цьому етапі доцільним є:

- визначення відповідального структурного підрозділу або координатора з питань ветеранської політики;

- затвердження місцевої цільової програми соціалізації ветеранів війни;
- формування міжвідомчої робочої групи за участю представників соціальних служб, закладів охорони здоров'я, центрів зайнятості, громадських і ветеранських організацій.

За висновками експертів, саме міжсекторальна координація є критичним чинником успішної реалізації ветеранської політики на рівні громади, оскільки дозволяє уникнути дублювання функцій і забезпечує комплексність підходів [50].

На реалізаційному етапі відбувається безпосереднє впровадження заходів у межах визначених блоків комплексної моделі. У соціально-економічному вимірі це може включати запуск програм сприяння працевлаштуванню ветеранів, створення локальних платформ співпраці з роботодавцями, організацію курсів перекваліфікації та підтримку ветеранського підприємництва. У медико-психологічному вимірі – розширення доступу до психологічної допомоги, реабілітаційних послуг та сімейного консультування. У громадянському вимірі – залучення ветеранів до дорадчих органів, громадських ініціатив і волонтерської діяльності. Важливою умовою ефективності реалізаційного етапу є індивідуальний соціальний супровід ветеранів, який дозволяє координувати надання послуг у різних сферах та забезпечувати безперервність підтримки. Практика впровадження інституту фахівців із супроводу ветеранів у територіальних громадах демонструє позитивний вплив на рівень доступності послуг і задоволеність ветеранів взаємодією з органами влади [48].

Оціночний етап комплексної моделі соціалізації ветеранів війни має забезпечувати регулярний моніторинг результативності впроваджених заходів та коригування політики з урахуванням отриманих даних. Доцільним є використання як кількісних показників (рівень зайнятості ветеранів, охоплення програмами підтримки, кількість звернень), так і якісних індикаторів (рівень задоволеності послугами, суб'єктивне відчуття соціальної інтеграції, довіра до органів влади). Такий підхід відповідає сучасним

принципам публічного управління, орієнтованого на результат і потреби отримувачів послуг. Ефективність комплексної моделі соціалізації ветеранів війни значною мірою залежить від чіткого розмежування функцій між основними суб'єктами її реалізації. Органи місцевого самоврядування виступають ключовими координаторами процесу, відповідальними за стратегічне планування, ресурсне забезпечення та міжвідомчу взаємодію. Соціальні служби забезпечують оцінку потреб і соціальний супровід ветеранів, центри зайнятості – реалізацію програм працевлаштування та професійної адаптації, заклади охорони здоров'я – надання медичних і реабілітаційних послуг. Водночас важливою складовою комплексної моделі є участь громадських та ветеранських організацій, які виступають посередниками між ветеранами та владними інституціями, забезпечують адвокацію інтересів ветеранів і реалізацію програм неформальної підтримки. Досвід регіональних ініціатив свідчить, що залучення недержавного сектору дозволяє підвищити гнучкість і адресність заходів соціалізації [49; 50].

Впровадження комплексної моделі соціалізації ветеранів війни на рівні громади дозволяє досягти низки важливих соціально-економічних і управлінських ефектів. Серед них – підвищення рівня економічної самостійності ветеранів, зниження соціальної напруги та ризиків маргіналізації, зростання довіри до органів публічної влади та активізація громадянської участі ветеранської спільноти. Для громад це означає не лише виконання соціальної функції, а й формування додаткового людського ресурсу для розвитку території. Таким чином, запропонована комплексна модель соціалізації ветеранів війни на рівні громади виступає інструментом переходу від реактивної політики соціальної допомоги до проактивного управління соціальним розвитком, що відповідає сучасним викликам і стратегічним завданням публічної влади в Україні.

Отже, формування комплексної моделі соціалізації ветеранів війни на рівні територіальної громади слід розглядати як стратегічний інструмент удосконалення діяльності органів публічної влади в умовах зростання

чисельності ветеранської спільноти та ускладнення її соціальних потреб. Запропонована модель дозволяє систематизувати наявні інструменти ветеранської політики, забезпечити міжсекторальну взаємодію суб'єктів управління та перейти від фрагментарних заходів підтримки до цілісного, орієнтованого на результат підходу. Її впровадження на рівні громади створює передумови для підвищення ефективності соціалізації ветеранів, посилення соціальної згуртованості та сталого розвитку територій. Водночас реалізація такої моделі потребує не лише нормативного закріплення, а й адаптації управлінських інструментів до конкретних умов громад, що зумовлює необхідність подальшої конкретизації практичних механізмів і інструментів впровадження ветеранської політики.

3.2 Актуальні інноваційні механізми публічного управління у процесі соціалізації ветеранів війни

У сучасних умовах трансформації системи публічного управління в Україні процес соціалізації ветеранів війни потребує впровадження інноваційних механізмів, здатних забезпечити гнучкість, адресність та результативність управлінських рішень. Традиційні адміністративні підходи, орієнтовані переважно на формальне надання соціальних гарантій, дедалі меншою мірою відповідають комплексним викликам, з якими стикаються ветерани після повернення до цивільного життя. У цьому контексті інновації в публічному управлінні розглядаються не лише як впровадження нових технологій, а як зміна управлінської логіки, що передбачає орієнтацію на потреби людини, міжсекторальну взаємодію та використання сучасних управлінських інструментів [54].

Як зазначається у наукових дослідженнях, інноваційні механізми публічного управління доцільно розглядати як сукупність нових підходів і форм організації діяльності органів влади, спрямованих на підвищення ефективності державної політики та якості публічних послуг [54; 55]. У сфері

соціалізації ветеранів війни такі механізми мають забезпечувати інтеграцію соціальних, економічних, психологічних і громадянських компонентів підтримки, а також подолання фрагментарності управлінських рішень, яка була характерною для попередніх етапів формування ветеранської політики.

Одним із ключових інноваційних механізмів у процесі соціалізації ветеранів війни є впровадження клієнтоорієнтованого підходу в діяльності органів публічної влади. Йдеться про зміну ролі ветерана з пасивного отримувача допомоги на активного суб'єкта взаємодії з владними інституціями. Як наголошується у фахових публікаціях, клієнтоорієнтованість у публічному управлінні передбачає індивідуалізацію послуг, урахування життєвих обставин конкретної особи та забезпечення зручних каналів комунікації між громадянином і органами влади [56]. Для ветеранів війни це означає можливість отримання комплексної підтримки без необхідності багаторазового звернення до різних інституцій.

Практичним проявом клієнтоорієнтованого підходу у сфері соціалізації ветеранів є розвиток моделей соціального супроводу та персоналізованих траєкторій інтеграції. У наукових джерелах підкреслюється, що саме індивідуальний соціальний супровід дозволяє поєднати адміністративні, соціальні та реабілітаційні послуги в єдину логічну систему, що значно підвищує ефективність державної політики [54]. Практика залучення бізнес-середовища до реінтеграції ветеранів підтверджує ефективність персоналізованих траєкторій соціалізації, оскільки поєднання навчання, працевлаштування та психологічної підтримки суттєво знижує ризики соціальної ізоляції. Так, низка українських компаній розробила та впровадила цілісні програми адаптації та соціальної інтеграції ветеранів, які поєднують навчання, працевлаштування, психологічну підтримку та розвиток професійних навичок. Наприклад, Академія кави WOG пропонує ветеранкам і ветеранам безкоштовне навчання бариста, що не лише дозволяє опанувати нову професію, а й створює спільноту підтримки та ком'юніті для соціальної взаємодії. Випускники цієї програми мають змогу відкрити власний бізнес або

працевлаштуватися за фахом, а також долучатися до навчання інших ветеранів, що сприяє їхній активній інтеграції у місцеве соціальне та економічне життя [57]. Крім того, низка великих українських компаній, включно з МХП та ДТЕК, увійшла до переліку найкращих роботодавців для ветеранів за версією незалежних рейтингів, створивши системні служби підтримки, що включають HR-підтримку, юридичні консультації, медичну допомогу та індивідуальний супровід в адаптації до цивільної праці. У рамках таких корпоративних ініціатив передбачено менторські програми, інститути наставництва та курси з інтеграції військових у колектив підсилюють ефективність персоналізованих траєкторій соціалізації та знижує ризики соціальної ізоляції ветеранів.

Іншим важливим інноваційним механізмом є розвиток міжсекторальної взаємодії у процесі соціалізації ветеранів війни. Дослідження у сфері публічного управління доводять, що складні соціальні проблеми не можуть бути ефективно вирішені виключно зусиллями органів влади, без залучення громадського та приватного секторів [55]. У контексті ветеранської політики це передбачає активну співпрацю органів публічної влади з громадськими об'єднаннями ветеранів, благодійними фондами, недержавними надавачами соціальних послуг та бізнесом.

Залучення громадських і ветеранських організацій як партнерів органів влади є інноваційним управлінським рішенням, що дозволяє підвищити адресність і гнучкість соціальних програм. Як зазначається у наукових публікаціях, громадські організації часто мають кращий доступ до цільових груп, користуються вищим рівнем довіри з боку ветеранів та здатні швидше реагувати на зміну потреб [56]. У цьому сенсі інноваційність полягає не лише у формі співпраці, а й у зміні управлінської культури – від контролю до партнерства.

Ще одним інноваційним механізмом у процесі соціалізації ветеранів війни є впровадження програмно-проектного підходу в діяльності органів публічної влади. На відміну від традиційних бюджетних програм, проектний

підхід дозволяє чітко визначати цілі, очікувані результати, індикатори ефективності та строки реалізації заходів. Як підкреслюється у дослідженнях з публічного управління, використання проєктного менеджменту в соціальній сфері сприяє підвищенню прозорості та відповідальності органів влади [55].

У сфері соціалізації ветеранів війни програмно-проєктний підхід може реалізовуватися через пілотні проєкти з працевлаштування, психологічної реабілітації, професійної адаптації або розвитку ветеранського підприємництва. Інноваційність такого механізму полягає у можливості тестування нових управлінських рішень на обмеженій території з подальшим масштабуванням успішних практик, що дозволяє мінімізувати ризики неефективного використання ресурсів і забезпечити адаптацію політики до реальних потреб ветеранів.

Важливим інноваційним механізмом у сфері соціалізації ветеранів є застосування гнучких фінансових інструментів та елементів програмно-цільового бюджетування, орієнтованого на досягнення соціальних результатів. У межах такого підходу фінансування ветеранських програм пов'язується не лише з фактом їх реалізації, а з конкретними індикаторами ефективності – рівнем зайнятості ветеранів, охопленням реабілітаційними послугами, зростанням показників соціальної інтегрованості. Застосування результативного бюджетування дозволяє органам публічної влади підвищити прозорість використання ресурсів та спрямувати фінансування на найбільш ефективні управлінські рішення.

Важливим інноваційним механізмом є також впровадження систем моніторингу та оцінювання ефективності політики соціалізації ветеранів. Як зазначають дослідники, відсутність чітких індикаторів результативності є однією з ключових проблем публічного управління у соціальній сфері [54]. У контексті соціалізації ветеранів це призводить до формального виконання програм без реального впливу на якість життя цільової групи.

Інноваційний підхід передбачає використання як кількісних, так і якісних показників оцінювання: рівень зайнятості ветеранів, охоплення

програмами підтримки, рівень задоволеності отриманими послугами, відчуття соціальної інтегрованості. Використання таких інструментів дозволяє органам публічної влади своєчасно коригувати політику та підвищувати її результативність [56].

Важливим напрямом інноваційних механізмів публічного управління у процесі соціалізації ветеранів війни є використання цифрових та сервісних інструментів у наданні публічних послуг. Цифровізація управлінських процесів у соціальній сфері розглядається сучасною наукою як один із ключових чинників підвищення доступності, прозорості та ефективності публічного управління [54]. Для ветеранів війни впровадження цифрових сервісів дозволяє зменшити адміністративні бар'єри, скоротити час отримання послуг та мінімізувати контакт із бюрократичними процедурами, які часто є психологічно складними.

У контексті соціалізації ветеранів інноваційним управлінським рішенням є поєднання цифрових сервісів із персоналізованим соціальним супроводом. Йдеться не лише про електронні реєстри або онлайн-подання заяв, а про створення інтегрованих інформаційних платформ, які дозволяють координувати дії різних суб'єктів публічної політики. Наукові дослідження підкреслюють, що цифрові інструменти мають найбільшу ефективність саме у поєднанні з організаційними інноваціями, зокрема з міжвідомчою взаємодією та клієнтоорієнтованим підходом [55]. У такій моделі цифровізація виступає не самоціллю, а інструментом комплексної соціалізації ветеранів.

Важливим напрямом інноваційного розвитку публічного управління у сфері соціалізації ветеранів є впровадження елементів data-driven governance, тобто управління, заснованого на аналізі даних. У практичному вимірі це означає використання цифрових інструментів не лише для надання послуг, а й для формування управлінських рішень на основі систематизованої інформації про потреби ветеранів, ефективність програм підтримки та динаміку соціальних показників. Інтеграція даних соціальних служб, центрів зайнятості, закладів охорони здоров'я та органів місцевого самоврядування дозволяє

формувати цілісну картину процесів соціалізації та своєчасно виявляти проблемні зони, що потребують управлінського втручання. У цьому контексті інноваційним інструментом є запровадження кейс-менеджмент систем у роботі з ветеранами, які забезпечують індивідуальний облік наданих послуг, контроль етапів соціального супроводу та координацію дій різних суб'єктів публічної політики. Такий підхід дозволяє уникнути дублювання послуг, підвищити прозорість процесів і забезпечити безперервність підтримки ветеранів, що є ключовою умовою успішної соціалізації.

Водночас розвиток цифрових сервісів у сфері соціалізації ветеранів не може обмежуватися виключно автоматизацією процедур і електронним наданням послуг, а має супроводжуватися використанням зібраних даних для аналітичної підтримки управлінських рішень, прогнозування потреб та коригування політики на основі реальних соціальних результатів. Ще одним інноваційним механізмом публічного управління є впровадження сервісної моделі діяльності органів влади, яка передбачає зміну управлінської парадигми з «контролюючої» на «сервісну». У межах цієї моделі органи публічної влади розглядаються як надавачі послуг, відповідальні за якість, зручність і результативність взаємодії з громадянами [56]. Для процесу соціалізації ветеранів війни це означає орієнтацію не лише на формальне виконання нормативних вимог, а на досягнення реальних соціальних результатів – працевлаштування, психологічну стабілізацію, відновлення соціальних зв'язків і активну участь у житті громади.

Інноваційний потенціал сервісної моделі особливо проявляється на місцевому рівні, де органи самоврядування мають можливість безпосередньо контактувати з ветеранами та адаптувати управлінські рішення до локального контексту. Як зазначається у наукових публікаціях, саме територіальні громади можуть виступати майданчиками для апробації нових форматів публічних послуг – від мультифункціональних центрів до мобільних команд соціального супроводу [54; 56]. У такому підході інноваційність полягає у гнучкості управління та орієнтації на результат, а не на процес.

Окремої уваги заслуговує використання інноваційних механізмів участі громадян у процесах публічного управління. У сфері соціалізації ветеранів війни це передбачає залучення самих ветеранів до формування, реалізації та оцінювання публічної політики. Як підкреслюється у дослідженнях, участь цільових груп у прийнятті управлінських рішень підвищує легітимність політики та сприяє її кращій відповідності реальним потребам [55]. У цьому сенсі ветеранські ради, консультативні органи та громадські платформи є не лише формами громадської активності, а інноваційними інструментами публічного управління.

Залучення ветеранів до дорадчих органів при органах місцевого самоврядування дозволяє трансформувати їхній досвід у практичні управлінські рішення. Такий підхід сприяє формуванню партнерських відносин між владою і ветеранською спільнотою, підвищує рівень довіри та знижує соціальну напругу. Наукові дослідження доводять, що участь громадян у публічному управлінні є ефективним інструментом соціальної інтеграції, особливо для груп, які пережили кризові або травматичні події [56]. Інноваційним підходом у межах партисипативного публічного управління є залучення ветеранів до процесів співтворення (co-creation) політики соціалізації. Йдеться не лише про дорадчі функції, а про спільну розробку програм, проектів і сервісів разом із представниками органів влади, експертного середовища та громадського сектору. Такий формат дозволяє враховувати реальний досвід ветеранів і трансформувати його у практичні управлінські рішення, що значно підвищує релевантність та ефективність політики. Практика створення ветеранських просторів як майданчиків для обговорення проблем, тестування нових форматів підтримки та комунікації з владою може розглядатися як інноваційна форма публічного управління на місцевому рівні. У межах таких просторів ветерани виступають не лише отримувачами послуг, а активними учасниками формування соціальної політики громади, що сприяє зростанню соціального капіталу та рівня довіри до органів публічної влади.

Інноваційним механізмом публічного управління у процесі соціалізації ветеранів війни є також впровадження підходів, орієнтованих на розвиток людського капіталу. Сучасна управлінська наука розглядає інвестиції в освіту, професійний розвиток і психологічну стійкість як ключову умову сталого соціально-економічного розвитку [54]. У контексті ветеранської політики це означає перехід від короткострокових заходів допомоги до довгострокових програм розвитку потенціалу ветеранів.

Такі програми можуть охоплювати професійну перекваліфікацію, розвиток управлінських і підприємницьких компетенцій, а також формування навичок громадянської участі. Інноваційність цього підходу полягає в тому, що ветеран розглядається не як об'єкт соціальної підтримки, а як активний ресурс розвитку громади. Як зазначається у наукових публікаціях, саме такий підхід відповідає сучасним принципам публічного управління, орієнтованого на сталий розвиток [55].

Водночас впровадження інноваційних механізмів публічного управління у процесі соціалізації ветеранів війни супроводжується низкою ризиків та обмежень, які потребують урахування на етапі формування політики. Серед основних викликів можна виокремити обмежену управлінську спроможність окремих територіальних громад, дефіцит фінансових і кадрових ресурсів, а також нерівномірний рівень цифрової зрілості органів публічної влади. За таких умов інновації можуть мати фрагментарний характер або реалізовуватися формально, без досягнення очікуваних соціальних результатів. Крім того, недостатня готовність управлінського персоналу до зміни управлінської культури та опір організаційним змінам можуть стримувати запровадження клієнтоорієнтованих і сервісних моделей. Саме тому інноваційні механізми мають супроводжуватися системним підвищенням кваліфікації посадових осіб, розвитком управлінських компетентностей і формуванням нових ціннісних орієнтирів публічної служби, орієнтованих на партнерство, відкритість і результативність.

Узагальнюючи, можемо констатувати, що інноваційні механізми публічного управління у процесі соціалізації ветеранів війни формують нову управлінську модель, засновану на клієнтоорієнтованості, партнерстві та результативності. Їх впровадження дозволяє подолати фрагментарність ветеранської політики, забезпечити комплексний характер підтримки та підвищити ефективність використання публічних ресурсів. Водночас успішність інноваційних механізмів значною мірою залежить від управлінської спроможності органів публічної влади, готовності до змін і розвитку нової управлінської культури.

3.3 Напрями розвитку партнерських програм між органами влади, громадськими організаціями та бізнесом

У сучасних умовах воєнного та післявоєнного розвитку України соціалізація ветеранів війни дедалі більше залежить від здатності публічної влади вибудовувати ефективні партнерські моделі взаємодії з громадським сектором і бізнесом. Складність проблем, з якими стикаються ветерани після повернення до цивільного життя, зумовлює необхідність відходу від монополії держави на реалізацію соціальної політики та переходу до мережевих, багатосторонніх форматів управління. Саме партнерські програми дозволяють поєднати управлінські ресурси органів влади, експертний і соціальний потенціал громадських організацій, а також фінансові, кадрові й інноваційні можливості бізнесу.

Наукові дослідження підкреслюють, що в умовах динамічних соціально-економічних змін партнерство між державою, бізнесом і громадянським суспільством виступає ключовим чинником підвищення стійкості публічної політики та її адаптивності до нових викликів [59]. У контексті соціалізації ветеранів війни така взаємодія набуває особливого значення, оскільки дозволяє формувати комплексні програми підтримки, орієнтовані не лише на задоволення базових соціальних потреб, а й на відновлення соціальної

активності, економічної самостійності та громадянської залученості ветеранів.

З позицій публічного управління розвиток партнерських програм слід розглядати як інноваційний механізм, що змінює традиційну вертикальну модель реалізації політики на горизонтальну, засновану на співпраці, розподілі відповідальності та взаємній довірі. Як зазначають О. Сенишин, Н. Ільків та Є. Угольков, ефективна взаємодія між державою, громадськими організаціями та бізнесом передбачає чітке визначення ролей кожного учасника, узгодження стратегічних цілей і формування спільної ціннісної основи партнерства [59]. Для ветеранської політики це означає необхідність переходу від епізодичних ініціатив до системних партнерських програм, інтегрованих у стратегії розвитку територіальних громад.

Однією з ключових передумов розвитку партнерських програм у сфері соціалізації ветеранів є активна роль органів публічної влади як координаторів і модераторів взаємодії. Органи державної влади та місцевого самоврядування мають створювати інституційні умови для залучення громадських організацій і бізнесу до реалізації ветеранської політики, зокрема шляхом розробки нормативних механізмів партнерства, укладання меморандумів про співпрацю, формування спільних програм і проєктів. У цьому сенсі публічна влада виступає не лише надавачем послуг, а й платформою для консолідації ресурсів різних секторів, що особливо важливо з огляду на сучасні виклики, з якими стикаються громади у процесі надання соціальних послуг ветеранам і ветеранам; дослідження показують, що наявність партнерських зв'язків між владою, НГО та іншими суб'єктами підсилює спроможність громади ефективно реагувати на потреби ветеранів, адже не всі місцеві одиниці мають достатні фінансові ресурси чи кадрову готовність для самостійного вирішення цих завдань [60].

Також варто зазначити, що без комплексної системи соціальної адаптації ветеранів, яка включає спільні дії влади, громадських організацій та бізнесу, соціальні труднощі ветеранів залишаються невирішеними; зокрема, експерти вказують на необхідність інтегрованих моделей, що виходять за межі

матеріальної допомоги та включають соціальну, психологічну та інформаційну підтримку – аспекти, які не можна забезпечити лише ресурсами однієї сторони [61].

Важливу роль у розвитку партнерських програм відіграють громадські та ветеранські організації, які володіють глибоким розумінням потреб цільової групи та мають високий рівень довіри з боку ветеранів. Саме громадський сектор часто ініціює інноваційні формати підтримки, які згодом можуть бути масштабовані за участі органів влади та бізнесу. Досвід діяльності громадських організацій свідчить, що ефективні проєкти соціалізації починаються з чіткого визначення проблеми, аналізу потреб громади та залучення партнерів на ранніх етапах планування [62]. Такий підхід дозволяє формувати стійкі партнерські зв'язки та підвищує результативність програм підтримки ветеранів.

Бізнес-сектор у партнерських програмах соціалізації ветеранів виконує не лише фінансову, а й соціальну та інноваційну функцію. Залучення бізнесу дозволяє розширити спектр можливостей для працевлаштування ветеранів, розвитку ветеранського підприємництва, професійної адаптації та набуття нових компетенцій. Водночас участь бізнесу у партнерських програмах сприяє реалізації принципів корпоративної соціальної відповідальності та формуванню позитивного соціального іміджу компаній. У цьому контексті партнерство з органами влади та громадськими організаціями створює для бізнесу умови для довгострокової участі у відновленні людського капіталу громад.

Окремим напрямом розвитку партнерських програм є підтримка ветеранського підприємництва як інструменту соціально-економічної інтеграції ветеранів війни. Державні грантові програми, спрямовані на започаткування та розвиток ветеранського бізнесу, демонструють ефективність саме у поєднанні з консультаційною та менторською підтримкою з боку громадських організацій і бізнес-спільноти. За даними Міністерства економіки, докілья та сільського господарства України, з

початку 2025 року майже 300 ветеранів та членів їхніх родин отримали гранти на розвиток власної справи, що свідчить про зростання ролі підприємницьких ініціатив у системі ветеранської політики [63]. Водночас максимальний ефект такі програми демонструють у разі інтеграції фінансової підтримки з навчальними, консультаційними та партнерськими механізмами на рівні громад.

У цьому контексті важливим інструментом розвитку партнерських програм є створення локальних екосистем підтримки ветеранів, які об'єднують органи влади, громадські організації, бізнес і освітні установи. Такі екосистеми дозволяють забезпечити безперервний супровід ветеранів – від первинної адаптації та психологічної підтримки до працевлаштування або започаткування власної справи. Досвід реалізації програм підтримки у територіальних громадах, зокрема в сільській місцевості, свідчить про ефективність комплексних підходів, що поєднують соціальні, економічні та освітні компоненти [64].

Розвиток партнерських програм між органами влади, громадськими організаціями та бізнесом також сприяє підвищенню інституційної спроможності територіальних громад. Спільна реалізація проєктів дозволяє громадам накопичувати управлінський досвід, формувати нові компетентності та впроваджувати інноваційні підходи до соціальної політики. Водночас партнерські програми знижують навантаження на місцеві бюджети за рахунок залучення позабюджетних ресурсів і створюють умови для сталого розвитку громад у післявоєнний період.

Важливою умовою ефективності партнерських програм є наявність чітких механізмів координації, моніторингу та оцінювання результатів спільної діяльності. Відсутність узгоджених індикаторів ефективності та прозорих процедур взаємодії може призводити до фрагментарності ініціатив і зниження довіри між партнерами. Саме тому органи публічної влади мають забезпечувати інституційний супровід партнерських програм, створювати умови для обміну інформацією та впроваджувати інструменти оцінювання

соціального ефекту спільних проєктів.

Важливим аспектом розвитку партнерських програм у сфері соціалізації ветеранів війни є формування сталої моделі взаємодії, яка не обмежується реалізацією окремих проєктів, а передбачає довгострокову співпрацю між усіма зацікавленими сторонами. На практиці це означає перехід від ситуативних форм допомоги до стратегічного партнерства, інтегрованого у документи середньо- та довгострокового розвитку територіальних громад. Включення напрямів ветеранської політики до стратегій розвитку громад дозволяє забезпечити узгодженість дій органів влади, громадських організацій та бізнесу, а також закріпити відповідні фінансові та організаційні зобов'язання. Показовим прикладом інституціоналізації такої взаємодії є впровадження єдиної цифрової платформи для ветеранів, ветеранок та членів їхніх родин «Ветеран Про», яка функціонує як інтегрований інструмент доступу до державних, муніципальних і партнерських сервісів. Запуск платформи спрямований на систематизацію послуг, координацію діяльності різних суб'єктів ветеранської політики та забезпечення безперервного соціального супроводу, що відповідає логіці довгострокового партнерства між публічною владою, громадським сектором і недержавними надавачами послуг [65]. Такий підхід сприяє переходу від фрагментарних ініціатив до сталої інституційної моделі підтримки ветеранів на національному та регіональному рівнях.

Одним із перспективних інструментів інституціоналізації партнерських програм є створення координаційних платформ або рад з питань ветеранської політики при органах місцевого самоврядування. Такі структури можуть виконувати функції планування, узгодження та моніторингу спільних ініціатив, а також виступати майданчиками для регулярного діалогу між владою, громадським сектором і бізнесом. Участь представників ветеранських організацій у роботі таких платформ забезпечує врахування реальних потреб цільової групи та підвищує легітимність управлінських рішень.

У межах розвитку партнерських програм доцільним є впровадження

проектного підходу, який дозволяє структурувати співпрацю між партнерами та підвищити її результативність. Як зазначається у наукових дослідженнях, проектний підхід у публічному управлінні забезпечує чітке визначення цілей, ресурсів, відповідальності та очікуваних результатів взаємодії між суб'єктами різних секторів, що є особливо важливим у реалізації соціально значущих ініціатив [66]. Проекти соціалізації ветеранів можуть реалізовуватися за принципом співфінансування, де органи влади забезпечують нормативно-організаційну підтримку, громадські організації – експертизу та соціальний супровід, а бізнес – фінансові ресурси, робочі місця або менторську підтримку. Така модель партнерства сприяє розподілу ризиків і відповідальності між учасниками, підвищує мотивацію кожної сторони та створює умови для досягнення сталих соціальних результатів, що узгоджується з сучасними підходами до управління проектами у публічному секторі.

Окрему увагу в партнерських програмах слід приділяти освітньо-консультаційному компоненту, який є важливою передумовою успішної соціально-економічної інтеграції ветеранів. Співпраця органів влади з громадськими організаціями та бізнесом дозволяє розширити доступ ветеранів до програм професійної підготовки, перекваліфікації та розвитку підприємницьких компетенцій. При цьому ефективність таких програм значно зростає у разі їх адаптації до локального ринку праці та економічної специфіки громади.

Важливим напрямом розвитку партнерських програм є підтримка соціального підприємництва, яке поєднує економічні та соціальні цілі та орієнтоване на розв'язання суспільно значущих проблем. Соціальні підприємства, створені за участі ветеранів або спрямовані на задоволення їхніх потреб, можуть виступати ефективним інструментом соціалізації, сприяючи відновленню економічної самостійності, професійної реалізації та соціальної інтеграції ветеранів у життя громади. Як зазначається у наукових дослідженнях, розвиток соціального підприємництва потребує активної участі органів публічної влади, які мають формувати сприятливе нормативно-

інституційне середовище, забезпечувати консультаційну та інформаційну підтримку, а також створювати стимули для залучення бізнесу й громадських організацій до реалізації соціальних ініціатив [67]. У цьому контексті роль органів публічної влади полягає не лише у регуляторному впливі, а й у партнерській взаємодії з соціальними підприємствами, зокрема через надання пільг, доступу до інфраструктури та підтримку проєктів соціального спрямування.

Розвиток партнерських програм між органами влади, громадськими організаціями та бізнесом також сприяє зміцненню соціального капіталу громад. Спільна діяльність різних секторів формує нові горизонтальні зв'язки, підвищує рівень довіри між учасниками та створює умови для активнішої громадянської участі ветеранів. Участь ветеранів у партнерських проєктах дозволяє їм не лише отримувати підтримку, а й виступати активними учасниками соціально-економічних процесів, що є важливим чинником їх успішної соціалізації.

Водночас реалізація партнерських програм потребує врахування низки ризиків і обмежень. Серед них – нерівномірність розвитку громадського сектору в різних регіонах, обмежена готовність бізнесу до довгострокової соціальної участі, а також недостатній рівень управлінських компетентностей на місцевому рівні. За таких умов особливої ваги набуває роль органів публічної влади у забезпеченні прозорості партнерства, чіткого розподілу ролей і відповідальності, а також системного моніторингу результатів спільної діяльності.

Для підвищення ефективності партнерських програм доцільним є запровадження систем оцінювання соціального ефекту, які дозволяють відстежувати не лише кількісні показники реалізованих заходів, а й якісні зміни у процесі соціалізації ветеранів. Такими показниками можуть виступати рівень соціальної інтегрованості, стабільність зайнятості, участь ветеранів у громадському житті та рівень задоволеності отриманою підтримкою. Використання результатів оцінювання дає змогу коригувати програми та

підвищувати їх відповідність реальним потребам ветеранів.

У підсумку, розвиток партнерських програм між органами влади, громадськими організаціями та бізнесом виступає важливим інструментом удосконалення системи соціалізації ветеранів війни на національному та місцевому рівнях. Партнерські моделі дозволяють забезпечити комплексний характер підтримки, підвищити ефективність використання ресурсів і сформувати умови для сталого соціально-економічного розвитку територіальних громад. Їх подальший розвиток має ґрунтуватися на принципах взаємної відповідальності, довіри та стратегічної узгодженості дій усіх учасників публічної політики.

ВИСНОВКИ

У магістерській роботі здійснено комплексне дослідження діяльності органів публічної влади у сфері соціалізації ветеранів війни в Україні з врахуванням сучасних викликів воєнного та післявоєнного розвитку. У ході дослідження досягнуто поставленої мети та послідовно вирішено визначені у вступі завдання, що дозволило сформулювати такі узагальнюючі висновки.

Досліджено поняття та сутність соціалізації ветеранів війни як складного багатовимірного процесу, що охоплює економічну, соціальну, психологічну та громадянську інтеграцію осіб, які повернулися з військової служби до цивільного життя. Обґрунтовано, що соціалізація ветеранів не зводиться виключно до надання соціальних гарантій або матеріальної допомоги, а передбачає відновлення соціальних ролей, професійної реалізації, суспільної активності та почуття включеності у життя громади. У межах публічного управління соціалізація ветеранів розглядається як цілеспрямований процес, що потребує системного підходу, координації дій різних інституцій і безперервного соціального супроводу.

Розглянуто правові основи соціального захисту та реінтеграції ветеранів війни, що дало змогу встановити наявність розгалуженої нормативно-правової бази, яка регулює питання статусу ветеранів, їх соціальних гарантій, медичної, психологічної та професійної реабілітації. Водночас виявлено, що чинне законодавство характеризується фрагментарністю, складністю процедур реалізації прав та недостатньою узгодженістю між окремими нормативними актами, що ускладнює практичну реалізацію прав ветеранів і знижує ефективність державної політики у сфері їх соціалізації.

Окреслено роль органів публічної влади у забезпеченні соціалізації ветеранів війни на державному, регіональному та місцевому рівнях. Встановлено, що на державному рівні формуються стратегічні напрями ветеранської політики, нормативно-правові засади та загальнонаціональні програми підтримки. Регіональний рівень виконує функції адаптації

державної політики до територіальних особливостей, координації суб'єктів та ресурсів. Водночас ключова роль у практичній соціалізації ветеранів належить органам місцевого самоврядування, які безпосередньо взаємодіють з ветеранами, надають соціальні та адміністративні послуги, реалізують програми зайнятості та реабілітації.

Проведено аналіз державної політики України у сфері соціального захисту ветеранів війни, що дозволило визначити основні програми та механізми підтримки. З'ясовано, що державна ветеранська політика перебуває у стадії трансформації від переважно компенсаційної моделі до комплексної системи соціалізації, орієнтованої на розвиток людського капіталу ветеранів. Разом із тим виявлено проблеми недостатньої міжвідомчої координації, обмеженого фінансування окремих напрямів та нерівномірності доступу ветеранів до послуг залежно від місця проживання.

Проаналізовано роль місцевих органів публічної влади у реалізації програм підтримки ветеранів війни. Доведено, що саме на рівні територіальних громад створюються реальні умови для соціалізації ветеранів, зокрема через надання соціальних послуг, розвиток ветеранських просторів, сприяння працевлаштуванню та залучення до громадського життя. Водночас встановлено наявність значних регіональних диспропорцій, зумовлених різним рівнем фінансової та управлінської спроможності громад, що формує нерівні можливості соціалізації ветеранів.

Проведено аналіз статистичних показників соціалізації ветеранів війни, який виявив низку стійких проблем і тенденцій. Зокрема, встановлено домінування потреб у матеріальній, медичній та психологічній підтримці, наявність суттєвих бар'єрів у працевлаштуванні, зокрема через стан здоров'я, психоемоційні труднощі, дискримінаційні практики та невідповідність рівня оплати праці. Отримані результати підтверджують, що процес соціалізації для більшості ветеранів залишається незавершеним і потребує комплексних управлінських рішень.

Доведено доцільність формування створення комплексної моделі

соціалізації ветеранів війни на рівні громади, яка ґрунтується на поєднанні організаційно-управлінського, соціально-економічного, медико-психологічного та громадянського блоків. Обґрунтовано, що впровадження такої моделі дозволяє забезпечити системність, адресність і безперервність підтримки ветеранів, підвищити ефективність використання ресурсів та сприяти сталому розвитку територіальних громад.

Узагальнено сучасні інноваційні механізми публічного управління у процесі соціалізації ветеранів війни, серед яких ключовими визначено клієнтоорієнтований підхід, програмно-проектне управління, цифровізацію публічних послуг, використання data-driven governance, сервісну модель діяльності органів влади та партисипативні механізми участі ветеранів у формуванні політики. Доведено, що впровадження інноваційних механізмів сприяє підвищенню результативності ветеранської політики та зменшенню фрагментарності управлінських рішень.

Сформульовано напрями розвитку партнерських програм між органами влади, громадськими організаціями та бізнесом як одного з ключових напрямів удосконалення системи соціалізації ветеранів війни. Обґрунтовано, що партнерські моделі дозволяють поєднати ресурси різних секторів, підвищити адресність програм підтримки, стимулювати ветеранське та соціальне підприємництво, а також зміцнити соціальний капітал громад. Особливу увагу приділено необхідності інституціоналізації партнерства через стратегічні документи розвитку громад, координаційні платформи та спільні проєктні механізми.

Ефективна соціалізація ветеранів є одним із ключових завдань сучасної державної політики України. Повернення значної кількості військовослужбовців до цивільного життя потребує комплексного та системного підходу з боку органів публічної влади на всіх рівнях — від центральних органів виконавчої влади до органів місцевого самоврядування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Коленіченко Т. І. Науково-методологічні підходи соціальної реінтеграції ветеранів гібридної війни. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка*. Вип. №14 – 15 (170 – 171) / Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка; голов. ред. М. О. Носко. Чернігів: НУЧК, 2021. с. 70 – 75 (Серія: Педагогічні науки).
2. Орловська О. Особливості адаптації військовослужбовців до умов цивільного життя. *Психологічні науки*. 2019. Вип. № 8 (72). с. 45 – 49.
3. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей: Закон України від 20.12.1991 № 2011-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#top> (дата звернення 20.08.2025 р.)
4. Жиленко Р. В. Соціальна адаптація військовослужбовців в сучасній науковій літературі. *Науковий вісник Ужгородського національного університету: серія: Педагогіка. Соціальна робота* / гол. ред. І. В. Козубовська. Ужгород: Говерла, 2019. Вип. № 2 (45). с. 61 – 69.
5. Клименко О., Чепурко Г. Проблеми соціальної адаптації ветеранів в Україні. Інститут соціології НАН України. URL: https://isnasu.org.ua/popsci/010_Klymenko_Chepurko_-_Problemy_veteraniv.php (дата звернення 21.08.2025р.)
6. Аналітичне дослідження «Роль держави у соціальній реінтеграції ветеранів та ветеранок». Український ветеранський фонд. URL: <https://veteranfund.com.ua/wp-content/uploads/2024/10/Rol-derzhavy-u-sotsialniy-reintehratsii-veteraniv-i-veteranok.pdf> (дата звернення 21.08.2025р.)
7. Білковський, С .С. Адаптація ветеранів війни до мирного життя: міжнародний досвід та виклики для України : магістерська дис. : 054 Соціологія / Білковський Сергій Сергійович. – Київ, 2025. – 115 с. URI: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/75654>
8. Матвіїшин Т.Я. “Соціальна адаптація ветеранів війни на робочому

місці (на базі міста Львова)” – Кваліфікаційна робота освітнього рівня – бакалавр. на правах рукопису. За спеціальністю 231 “Соціальна робота” – Український католицький університет, Львів, 2025. URL: <https://hdl.handle.net/20.500.14570/5746>

9. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту: Закон України від 22.10.1993 № 3551-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text> (дата звернення 29.08.2025 р.)

10. Результати дослідження IREX «Реінтеграція ветеранів». УКМЦ 20.12.2021. URL: https://www.youtube.com/watch?v=x5I5kvH1L_I (дата звернення 29.08.2025 р.)

11. Конвенція про мінімальні норми соціального забезпечення: Конвенція Міжнародної Організації Праці. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_011#Text (дата звернення 29.08.2025 р.)

12. Європейська соціальна хартія (переглянута): Хартія Ради Європи. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_062#Text (дата звернення 29.08.2025 р.)

13. Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб: Закон України від 09.04.1992 № 2262-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2262-12#Text> (дата звернення 29.08.2025 р.)

14. Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні: Закон України від 06.10.2005 № 2961-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15#Text> (дата звернення 29.08.2025 р.)

15. Про затвердження Порядку та умов забезпечення соціальної та професійної адаптації осіб, які звільняються або звільнені з військової служби, з числа ветеранів війни, осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, членів сімей таких осіб, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України: Постанова Кабінету Міністрів України від 21.06.2017 № 432. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/432-2017-%D0%BF#Text> (дата звернення

29.08.2025 р.)

16. Давиденко Д. Соціальні політики щодо ветеранів, людей з інвалідністю та пенсіонерів. URL: <https://uareforms.org/pages/new-page-657> (дата звернення 06.09.2025 р.)

17. Беркман Л. Від соціальної інтеграції до здоров'я: Дюркгейм у новому тисячолітті. *Соціальні науки та медицина*. 2000. с. 843 – 857.

18. Соціологічне дослідження «Портрет ветерана». Кіріллова Ю., Знов'як В., Доля І. 2023. URL: <https://veteranfund.com.ua/wp-content/uploads/2023/11/portrait-of-veteran.pdf> (дата звернення 06.09.2025 р.)

19. Український ветеранський фонд. Кіріллова Ю., Знов'як В., Казанська А., Ткаліч М. Соціологічне дослідження «Потреби ветеранів». 2023. Соціологічна група «Рейтинг». URL: <https://veteranfund.com.ua/analytics/needs-of-veterans-2023> (дата звернення 06.09.2025 р.)

20. Про схвалення Стратегії ветеранської політики на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2024-2027 роках: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 29.11.2024 № 1209-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1209-2024-%D1%80#Text> (дата звернення 06.09.2025 р.)

21. Міністерство у справах ветеранів. Єдиний державний реєстр ветеранів війни. URL: <https://mva.gov.ua/edrvw> (дата звернення 07.09.2025 р.)

22. Дніпропетровська обласна військова адміністрація. «Територія можливостей»: у місті Самар відкрили ветеранський центр для оборонців та їхніх родин. URL: <https://adm.dp.gov.ua/news/terytoriia-mozhlyvostei-u-misti-samar-vidkryly-veteranskyi-tsentr-dlia-oborontsiv-ta-ikhnikh-rodyn> (дата звернення 07.09.2025 р.)

23. Дніпропетровська обласна військова адміністрація. У Павлограді відкрили ветеранський простір «Легіон Хаб». URL: <https://adm.dp.gov.ua/news/u-pavlohradi-vidkryly-veteranskyi-prostir-lehion-khab> (дата звернення 07.09.2025 р.)

24. Грішнова О., Лисенко В. Реінтеграція учасників бойових дій у

цивільне життя: проблеми зайнятості та шляхи їх розв'язання. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2024. Вип. № 2 (74). с. 146 – 156. URL: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2024-74-146-156> (дата звернення 15.09.2025 р.)

25. Міністерство молоді та спорту України. «Активні парки – Нестримні»: 81 адаптивний клуб по Україні. URL: <https://mms.gov.ua/news/aktyvni-parku-nestrymni-81-adaptyvnyi-klub-po-ukraini> (дата звернення 15.09.2025 р.)

26. Опитування захисників та захисниць, а також їх родин : Аналітичний звіт. О 61 Жовтень, 2024 / А. М. Костенко, О. В. Купенко, Т. В. Іванова та інші – Суми : видавничо-виробниче підприємство «Мрія», 2024. – 24 с. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/baf3d0f8-b6d2-4dc6-84fb-9d32ee9fd5b6/content> (дата звернення 15.09.2025 р.)

27. Вінницька міська рада створила в громаді ветеранський простір «Побратим». Заклад уже працює. Вінницька міська рада. URL: <https://www.vmr.gov.ua/vinnytska-miska-rada-stvoryla-v-hromadi-veteranskyi-prostir-pobratym-zaklad-uzhe-pratsiuie> (дата звернення 15.09.2025 р.)

28. Аналітична доповідь «Державна політика щодо ветеранів війни». Національний інститут стратегічних досліджень. 2025. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2025-04/veterani-dopovid_0.pdf (дата звернення 15.09.2025 р.)

29. Мінветеранів детально оцінює потреби ветеранів і ветеранок, членів їх родин та сімей загиблих Героїв для формування нової ефективної ветеранської політики. Газета Кабінету Міністрів України «Урядовий кур'єр». 20 березня 2024 р. URL: <https://ukurier.gov.ua/uk/news/minveteraniv-detavno-ocinyuye-potrebi-veteraniv-i/> (дата звернення 16.09.2025 р.)

30. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо створення та функціонування ветеранських просторів: Наказ Міністерства у справах ветеранів України від 05.06.2024 № 168. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0168923-24#Text> (дата звернення 16.09.2025 р.)

31. Міністерство у справах ветеранів України. Аналітична інформація за даними Міністерства у справах ветеранів України. URL: <https://data.mva.gov.ua/> (дата звернення 16.09.2025 р.)

32. Звіт Національної служби здоров'я України. Національна служба здоров'я України. URL: https://edata.e-health.gov.ua/storage/files/2002-web-new-compressed_1690204056.pdf (дата звернення 16.09.2025 р.)

33. Русов С. Чому в ЗСУ стільки ампутацій? Правда, яка вас шокує. URL: <https://www.obozrevatel.com/ukr/novosti-obschestvo/chomu-v-zsu-stilki-amputatsij-pravda-yaka-vas-shokue.htm> (дата звернення 16.09.2025 р.)

34. Аналітичний звіт «Соціальний захист ветеранок і ветеранів, аналіз наявних стандартів, огляд європейських практик і напрацювання рекомендацій». URL: https://legal100.org.ua/wp-content/uploads/2024/04/doslidzhennya_soczzahyst_2024-1.pdf (дата звернення 06.10.2025 р.)

35. Міністерство у справах ветеранів України. Ключові результати діяльності Міністерства у справах ветеранів України. URL: <https://mva.gov.ua/prescenter/category/86-novini/kluchovi-rezultati-diyalnosti-ministerstva-u-spravah-veteraniv-ukraini-1> (дата звернення 06.10.2025 р.)

36. Ветеранська політика в громадах: як це працює та які можливості може використати місцева влада. Програма «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE). URL: <https://decentralization.ua/news/19068> (дата звернення 06.10.2025 р.)

37. Концепція державної політики щодо ветеранів і ветеранок. Експертний огляд та рекомендації Коаліції громадських організацій. 2025. URL: <https://www.pryncyp.org/wp-content/uploads/2025/12/derzhavna-veteranska-polityka-1.pdf> (дата звернення 06.10.2025 р.)

38. Стельмах О. Підтримати і допомогти: повноваження ОМС в реалізації ветеранської політики. U-LEARN. URL: [https://u-](https://u-learn.org.ua/)

lead.org.ua/news/424 (дата звернення 10.10.2025 р.)

39. Децентралізація. Підтримка добровольчих формувань територіальних громад з місцевих бюджетів в умовах воєнного стану - практичні рекомендації. Овчаренко Т, Козіна О., Станкус Т. URL: <https://decentralization.ua/news/16530> (дата звернення 10.10.2025 р.)

40. Проблеми та перспективи медичної реабілітації інвалідів війни та інших вразливих груп населення в Україні. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/sotsialna-polityka/problemu-ta-perspektyvy-medychnoyi-reabilitatsiyi-invalidiv-viyny> (дата звернення 10.10.2025 р.)

41. Financial club. В Україні запустили 10 місцевих програм підтримки військових та ветеранів в межах «Оселі». URL: <https://finclub.net/news/v-ukraini-zapustyly-10-mistsevykh-prohram-pidtrymky-viiskovykh-ta-veteraniv-v-mezhakh-ieoseli.html> (дата звернення 10.10.2025 р.)

42. Волохатий С. U-Lead з Європою. 10 громад запровадять модель підтримки ветеранів війни. URL: <https://u-lead.org.ua/news/610> (дата звернення 10.10.2025 р.)

43. Результати шостого опитування Українського ветеранського фонду «Потреби ветеранів і ветеранок». Український ветеранський фонд. URL: <https://veteranfund.com.ua/analytics/analiz-potreb-ta-problem-veteraniv-ta-veteranok-za-2024-rik/> (дата звернення 10.10.2025 р.)

44. Інформаційна довідка щодо заходів соціального захисту ветеранів / ветеранок війни. URL: <https://research.rada.gov.ua/uploads/documents/33471.pdf> (дата звернення 10.10.2025 р.)

45. Портрет ветерана 2025. Український ветеранський фонд. URL: <https://veteranfund.com.ua/wp-content/uploads/2025/12/Portret-veterana-2025.pdf> (дата звернення 10.10.2025 р.)

46. Працевлаштування ветеранів і ветеранок: бар'єри та адаптаційні виклики (квітень – травень 2025 року). Український ветеранський фонд. URL: <https://veteranfund.com.ua/wp->

content/uploads/2025/06/Pratsevashtuvannia_veteraniv_ta_veteranok_bariery_ta_adaptatsiyuni.pdf (дата звернення 10.10.2025 р.)

47. Іщенко Ю. В. Інституційна спроможність органів місцевого самоврядування в питаннях реінтеграції ветеранів у післявоєнний період. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. Вип. № 11. с. 298 – 301.

48. Огляд ветеранської політики в територіальних громадах (01.09-05.10.2025 р.). Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ohlyad-veteranskoyi-polityky-v-terytorialnykh-hromadakh-0109-05102025-r> (дата звернення 12.10.2025 р.)

49. Український досвід формування ветеранської політики. Актуальні питання реінтеграції, адаптації, реабілітації ветеранів. Міжнародний фонд відродження. URL: https://pm.in.ua/wp-content/uploads/2025/07/Doslidzhennya_Ukrayinskyj-dosvid_vetpolityky-1313.pdf?fbclid=IwY2xjawLnHNbleHRuA2FlbQIxMABicmlkETFEV2dLY1BGWEdVUk1BSG1HAR6UVzSJudmNXlXZc-_D5UG1EBu3qtM8WVmoif9OMRfh2R52dEf5d5m8OGfh3g_aem_Hj20NhO8jeKRuvAsCLC65Q (дата звернення 12.10.2025 р.)

50. Підготовка громад до повернення ветеранів: покроковий план. Всеукраїнська асоціація громад. URL: <https://communities.org.ua/novyny/pidgotovka-gromad-do-povernennya-fahivcziv-pokrokovuj-plan/> (дата звернення 12.10.2025 р.)

51. Голубев О. В. Ініціативи підтримки ветеранів на регіональному рівні в Україні в умовах соціально-економічної кризи. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2024. Вип. № 12. URL: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-12-03-05> (дата звернення 12.10.2025 р.)

52. Оглядове дослідження щодо зайнятості ветеранів війни в Україні: поточний стан, проблемні питання та шляхи їх вирішення. URL: <https://research.rada.gov.ua/uploads/documents/32925.pdf> (дата звернення 20.10.2025 р.)

53. Міністерства у справах ветеранів України. Які програми для започаткування та розвитку ветеранського підприємництва діють в Україні? URL: <https://mva.gov.ua/ua/news/yaki-programi-dlya-zapochatkuvannya-ta-rozvitku-veteranskogo-pidpriyemnictva-diyut-v-ukrayini> (дата звернення 20.10.2025 р.)

54. Грищенко І. М. Удосконалення механізмів публічного управління у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їхніх сімей. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2024. Вип. № 11. URL: <https://nauka.com.ua/index.php/dy/article/view/5036/5080> (дата звернення 20.10.2025 р.)

55. Кудряшов Р. О. Проблеми та перспективи взаємодії громадянського суспільства та державних інституцій у напрямі розвитку ветеранського руху. *Механізми публічного управління. Публічне управління та митне адміністрування*. 2024. Вип. № 2 (41). с. 50 – 58.

56. Гонтар З. Г., Каспрук А. В. Особливості публічного управління зайнятістю ветеранів в Україні у контексті євроінтеграції. *Публічне управління та соціальна робота*. 2023. Вип. № 2. с. 5 – 13.

57. Forbes. Підтримка для героїв. Як український бізнес реінтегрує, адаптує та соціалізує ветеранів. Кейси WOG, МХП і ДТЕК. URL: <https://forbes.ua/ru/company/pidtrimka-dlya-geroiv-yak-ukrainskiy-biznes-reintegrue-adaptue-ta-sotsializue-veteraniv-keysyi-wog-mkhp-i-dtek-02092024-23265> (дата звернення 20.10.2025 р.)

58. Постна Д.А. Забезпечення працевлаштування ветеранів війни. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету, 2024. Випуск 86: частина 3. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2025/01/9-2.pdf> (дата звернення 20.10.2025 р.)

59. Сенишин О. С., Ільків Н. В., Угольков Є. О. Стратегічні напрями взаємодії бізнесу, громадських організацій і держави в часи динамічних змін. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. № 56. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/3042/2963/>

(дата звернення 20.10.2025 р.)

60. Соціальні послуги для ветеранів та ветеранок у громадах: виклики та потреби/ Н. Ломоносова, А. Хелашвілі, Ю. Назаренко Дослідження січень 2024 р. URL: https://cedos.org.ua/wp-content/uploads/soczposlugy_digital.pdf

(дата звернення 20.10.2025 р.)

61. Проблеми соціальної адаптації ветеранів в Україні. Клименко О., Чепурко Г. Інститут соціології НАН України. URL: https://isnasu.org.ua/popsci/010_Klymenko_Chepurko_-_Problemy_veteraniv.php

(дата звернення 20.10.2025 р.)

62. Всеукраїнська асоціація ОТГ. Впровадження ефективної ветеранської політики та якісних сервісів. URL: <https://hromady.org/z-chogorochinayetsya-uspishnij-proyekt/> (дата звернення 11.11.2025 р.)

63. Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства. Гранти ветеранам: майже 300 ветеранів та других з їхнього подружжя отримують гранти на розвиток бізнесу з початку 2025 року. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail/49c859d7-79a1-47ea-aba6-63799e44105f?lang=uk-UA&title=GrantiVeteranam-Maizhe300->

[VeteranivTaDrugikhZYikhногоPodruzzhziaOtrimaiutGrantiNaRozvitokBiznesuZRochatku2025-Roku](https://me.gov.ua/News/Detail/49c859d7-79a1-47ea-aba6-63799e44105f?lang=uk-UA&title=GrantiVeteranam-Maizhe300-VeteranivTaDrugikhZYikhногоPodruzzhziaOtrimaiutGrantiNaRozvitokBiznesuZRochatku2025-Roku) (дата звернення 11.11.2025 р.)

64. Програми територіальних громад сільського типу. URL: <https://www.csi.org.ua/wp-content/uploads/2025/06/bb-programa-tg-silskogo-turu-03-06-2025-lyu1.pdf> (дата звернення 11.11.2025 р.)

65. Дніпропетровська обласна військова адміністрація. В Україні запрацював Ветеран PRO – єдина цифрова платформа для ветеранів, ветеранок та їхніх родин. URL: <https://adm.dp.gov.ua/news/v-ukraini-zapratsiuvav-veteran-pro-iedyna-tsyfrova-platforma-dlia-veteraniv-veteranok-ta-ikhnikh-rodyn> (дата звернення 11.11.2025 р.)

66. Сингаївська І., Бузова В. Особливості реінтеграції ветеранів війни в професійну діяльність. *Вчені записки Університету «КРОК»*. Вип. № 4 (80). с. 371 – 379.

67. Петруненко Я. В., Злобін Д. Л. Соціальне підприємництво як інструмент економічної реінтеграції ветеранів: український та міжнародний досвід. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія: Право*. 2025. Вип. № 88. ч. 4. с. 198 – 207.

68. Про схвалення Стратегії ветеранської політики на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2024-2027 роках: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 29.11.2024 № 1209-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1209-2024-%D1%80/ed20241129#n12> (дата звернення 11.11.2025 р.)

ДОДАТКИ

INTERNATIONAL SCIENTIFIC UNITY

5th International Scientific and Practical Conference
**«Modern Trends in the Development of
Economy, Technology and Industry»**

Collection of Scientific Papers

January 7-9, 2026
Toronto, Canada

UDC 001(08)

Modern Trends in the Development of Economy, Technology and Industry: Collection of Scientific Papers with Proceedings of the 5th International Scientific and Practical Conference. International Scientific Unity. January 7-9, 2026. Toronto, Canada.

ISBN 979-8-89704-989-9 (series)
DOI 10.70286/ISU-07.01.2026

The conference is included in the Academic Research Index ReserchBib International catalog of scientific conferences.

The materials of the collection are presented in the author's edition and printed in the original language. The authors of the published materials bear full responsibility for the authenticity of the given facts, proper names, geographical names, quotations, economic and statistical data, industry terminology, and other information.

The materials of the conference are publicly available under the terms of the CC BY-NC 4.0 International license.

ISBN 979-8-89704-989-9 (series)

© Participants of the conference, 2026
© Collection of Scientific Papers "International Scientific Unity", 2026
Official site: <https://isu-conference.com/>

Perepadia A., Kveliashvili I. РОЛЬ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СОЦІАЛЬНИХ ГАРАНТІЙ ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ В УКРАЇНІ.....	271
Подольн М. КОМПЛЕКСНА МЕТОДОЛОГІЯ АНАЛІЗУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ.....	274
Alimova B. PROJECT MANAGEMENT CHALLENGES IN KAZAKHSTANI VIDEO PRODUCTION COMPANIES: INSIGHTS FROM INDUSTRY EXPERTS.....	278
Гармаш В.О. БРЕНДОВІ ЦІННОСТІ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ ОПЕРАЦІЙНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ В МЕНЕДЖМЕНТІ СЕРВІСНИХ КОМПАНІЙ (НА ПРИКЛАДІ ДОСТАВКИ ЇЖИ.....	283
Холодов Н.І., Писарькова В.Р. КОМУНІКАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ОРГАНІЗАЦІЄЮ НА ПРИКЛАДІ ТОВ «ЛАСУНКА».....	286
Alakbarov A.S., Babayeva F.M. DEVELOPMENT OF PRACTICAL SKILLS IN TEACHING IN MECHANICS AND MOLECULAR PHYSICS IN UNIVERSITY PHYSICS FACULTIES.....	290
SECTION: MARKETING AND ADVERTISING	
Шевченко В., Гатило М. АНАЛІЗ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОДУКЦІЇ З ВИКОРИСТАННЯМ ПРИКЛАДНИХ МАРКЕТИНГОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ.....	295
SECTION: MEDICINE	
Фельдман Д.А., Харченко Л.В., Ярош Д.В. ДОМАШНІЙ МОНІТОРИНГ АРТЕРІАЛЬНОГО ТИСКУ. ЯКИЙ ТОНОМЕТР ОБРАТИ?	298
Муріна М.О. СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ЛІКУВАННЯ ГОСТРИХ РЕСПІРАТОРНИХ ВІРУСНИХ ІНФЕКЦІЙ: РОЛЬ БІОРЕГУЛЯЦІЙНИХ ПРЕПАРАТІВ.....	301

створює передумови для подальшого розвитку превентивних механізмів цивільного захисту як важливої складової системи національної безпеки.

Список використаних джерел

1. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII // Відомості Верховної Ради України. — 2018. — № 31;
2. Кодекс цивільного захисту України : Закон України від 02.10.2012 № 5403-VI // Відомості Верховної Ради України. — 2013. — № 34–35;
3. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України» : Указ Президента України від 14.09.2020 № 392/2020 // Офіційний вісник Президента України. — 2020. — № 19. Горбаченко Ю.М. Особливості застосування інтерактивних методів навчання у процесі підготовки майбутніх фахівців оперативно-рятувальної служби цивільного захисту / Ю.М. Горбаченко, Ю.В. Панімаш, Т.М. Кришталь /, Науковий журнал Іноваційна педагогіка, 2020 - Випуск 22 . Том 2. С87-91;
4. Горбаченко Ю.М. Державне регулювання діяльності у сфері цивільного захисту. Навчальний посібник. / Кришталь Т. М., Білека А. А., Горбаченко Ю. М., Пасинчук К. М. За ред. д. е. н., доц. Т. М. Кришталь. – Черкаси: ЧПБ ім. Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, 2018.

РОЛЬ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СОЦІАЛЬНИХ ГАРАНТІЙ ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ В УКРАЇНІ

Perepadia Andrii

Master's Student

Kveliashvili Iryna

Doctor of Science in Public Administration
University of Customs and Finance, Ukraine

Суспільно-політичні трансформації в Україні та повномасштабна війна з Росією спричинили значне збільшення кількості ветеранів війни, які потребують не лише медичної допомоги, а й комплексної системи соціального забезпечення. Забезпечення соціальних гарантій цій категорії осіб є однією з ключових задач публічного управління, що вимагає не лише нормативного вирішення, а й ефективних управлінських механізмів реалізації політики на всіх рівнях влади.

Чисельність ветеранів продовжує зростати, що включає як учасників бойових дій, так і тих, хто отримав інвалідність внаслідок війни, що створює додатковий тиск на систему соціальних гарантій. На рис. 1 наведено чисельність ветеранів та ветеранок за категоріями.

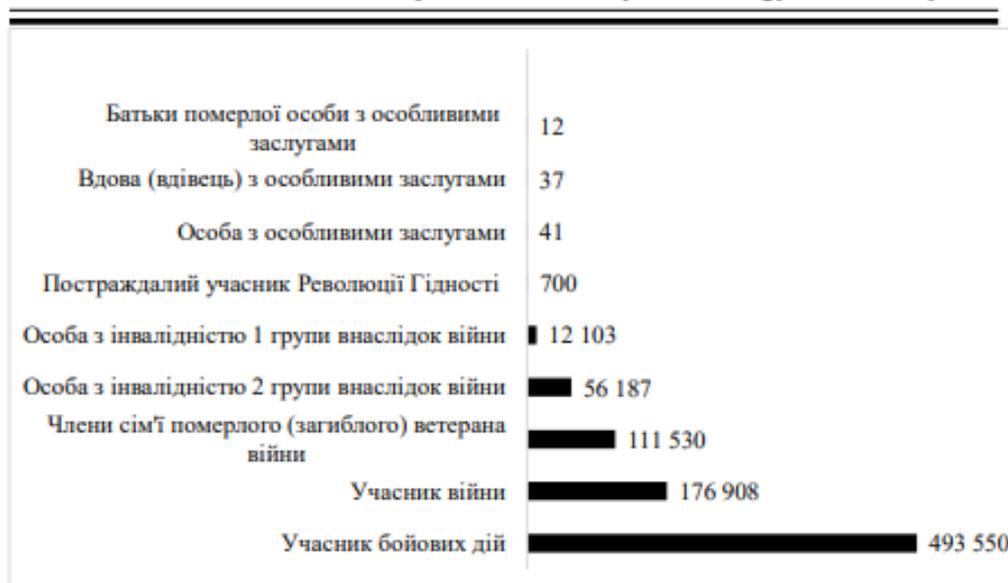

Рис. 1 Чисельність ветеранів та ветеранок за категоріями станом на 01.01.2026 р., осіб [1]

Представлена структура ветеранської спільноти засвідчує зростаючу складність цільової групи соціальної політики та вимагає диференційованого управлінського підходу до реалізації соціальних гарантій. Різноманітність статусів і категорій ветеранів зумовлює необхідність переходу від уніфікованих рішень до адресного та результатноорієнтованого управління процесами у сфері забезпечення соціальних гарантій ветеранів війни, яке враховує специфіку потреб кожної групи. У цьому контексті ефективність системи соціального забезпечення безпосередньо залежить від здатності органів публічної влади координувати міжвідомчу взаємодію, узгоджувати нормативні та адміністративні механізми, а також забезпечувати гнучкість управлінських рішень відповідно до змін соціальної структури ветеранської спільноти.

В Україні система соціального захисту ветеранів реалізується через комплекс суб'єктів публічного управління:

- центральні органи виконавчої влади (Кабмін, Міністерство у справах ветеранів);
- органи соціального захисту населення територіальних громад;
- інші державні структури, що адмініструють конкретні пільги (медичні, пенсійні, житлово-комунальні).
- за необхідності – міжнародні партнери та НУО, що надають допомогу у реінтеграції ветеранів.

Функціонування зазначеної системи передбачає розподіл управлінських функцій між рівнями публічної влади, де центральні органи формують нормативно-правові засади та стратегічні пріоритети ветеранської політики, а органи місцевого самоврядування забезпечують безпосередню реалізацію соціальних гарантій на місцях. Водночас відсутність чітко вибудованої вертикалі

управління та єдиних стандартів надання соціальних послуг ускладнює досягнення цілісності та узгодженості управлінських рішень у сфері соціального забезпечення ветеранів.

Однак практика демонструє, що правове регулювання може бути фрагментарним та складним. Аналітичний звіт «Соціальний захист ветеранок і ветеранів, аналіз наявних стандартів, огляд європейських практик і напрацювання рекомендацій» [2] підтверджує, що в Україні існує багато законодавчих актів, які визначають права ветеранів, але їхня реалізація залежить від ефективності публічного адміністрування та співпраці між різними службами.

Серед ключових проблем, що впливають на ефективність соціального забезпечення ветеранів варто виокремити наступні:

- складність процедур та бюрократія, що призводить до тривалого очікування пільг і виплат;
- недостатня координація між відомствами, що відповідають за різні аспекти соціальної підтримки;
- децентралізація, яка з одного боку дозволяє місцевій владі адаптувати послуги, але з іншого створює нерівномірність доступу до них в різних регіонах.

Зазначені проблеми мають системний характер і значною мірою зумовлені особливостями публічного адміністрування у соціальній сфері. Наявність великої кількості нормативно-правових актів без належної координації між суб'єктами їх реалізації призводить до фрагментарності управління та ускладнює доступ ветеранів до соціальних гарантій. Крім того, нерівномірна управлінська та фінансова спроможність територіальних громад посилює регіональні диспропорції у наданні соціальних послуг, що суперечить принципам рівності та соціальної справедливості.

За даними досліджень [3], понад третина ветеранів відзначають низьку координацію між органами, 33% - черги у процесі отримання послуг, а близько третьої частини – складність адміністративних процедур. З позицій публічного управління важливо формувати політику та адміністрування, що містить:

- централізацію ключових е-послуг через «єдине вікно» для ветеранів;
- цифровізацію процесів (електронний кабінет ветерана, автоматизовані реєстри);
- міжвідомчу координацію із чіткими механізмами передачі даних та спільного супроводу клієнта;
- посилення ролі місцевих органів влади у наданні соціальних послуг з урахуванням місцевих потреб;
- спеціалізований супровід (кейс-менеджмент) для ветеранів, які мають комплексні потреби.

Ефективність таких заходів вже доведено у багатьох сферах соціального управління, де злагоджена система взаємодії органів влади забезпечила вищі показники доступності та якості послуг для цільових груп.

Таким чином, забезпечення соціальних гарантій ветеранів війни слід розглядати як складний управлінський процес, що потребує системного підходу

та узгоджених дій усіх суб'єктів публічної влади. Підвищення ефективності публічного адміністрування у цій сфері, впровадження сервісно-орієнтованих механізмів та розвиток міжвідомчої взаємодії сприятимуть не лише покращенню доступу ветеранів до соціальних послуг, а й їх успішній соціалізації та інтеграції в українське суспільство.

References

1. Міністерство у справах ветеранів України. Аналітична інформація за даними Міністерства у справах ветеранів України. URL: <https://data.mva.gov.ua/>
2. Юридична сотня. Аналітичний звіт «Соціальний захист ветеранок і ветеранів, аналіз наявних стандартів, огляд європейських практик і напрацювання рекомендацій». URL: https://legal100.org.ua/wp-content/uploads/2024/04/doslidzhennya_soczzahyst_2024-1.pdf
3. EUneighboursEast. Study by EU4Recovery: Ukrainian veterans face growing challenges for reintegration. URL: <https://euneighbourseast.eu/news/latest-news/study-by-eu4recovery-challenges-facing-veterans-reintegration-in-ukraine-is-growing/>

DOI 10.70286/ISU-07.01.2026.007

КОМПЛЕКСНА МЕТОДОЛОГІЯ АНАЛІЗУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ

Подольня Михайло

викладач

Кафедра туризму та готельно-ресторанної справи
ЗВО «Університет Короля Данила»
м. Івано-Франківськ, Україна

Формування науково обґрунтованого підходу до дослідження державного регулювання ресторанного бізнесу потребує застосування цілісної методологічної системи, здатної відобразити багатовимірність цієї сфери та складність взаємодії між публічною владою і суб'єктами господарювання. Ресторанний бізнес виступає важливою складовою національної економіки сфери послуг, поєднуючи економічні, соціальні, фіскальні та безпекові функції, а отже є об'єктом посиленого державного впливу. Це зумовлює необхідність використання комплексної методології, що дозволяє дослідити регуляторні процеси з урахуванням структурних трансформацій економіки, кризових явищ, цифровізації та євроінтеграційних процесів.

Методологічне підґрунтя дослідження базується на системному баченні регуляторного впливу держави, відповідно до якого сфера ресторанного бізнесу